

BUDAPESTI GAZDASÁGI FŐISKOLA
Kereskedelmi, Vendéglátóipari és
Idegenforgalmi Kar

**Az utóbbi három labdarúgó világbajnokságok
összehasonlítása és gazdasági hatása turizmusra.**

Konzulens:

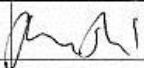

Dr. Remenyik Bulcsú
Adjunktus

Készítette:

Dubik Igor
Turizmus-vendéglátás szak
Idegenforgalom és szálloda szakirány
Nappali tagozat
2015

IGAZOLÁS

Szakdolgozati konzultációkról

Dátum	Téma	Aláírás
2015. október 7.	A dolgozat témavázlatának a megbeszélése	
2015. október 23.	Részfejezetek lezárása	
2015. november 5.	A leadás előtti utolsó konzultáció	

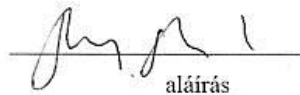
(Minimum 3 alkalommal kell a konzulenssel egyeztetni. A dátum mellett szerepelnie kell, hogy miről volt szó az adott időpontban.)

Nyilatkozat

Igazolom, hogy Dubik Igor hallgató (képzés: Turizmus-vendéglátás szak, IV.évfolyam., nappali tagozat)

a konzultációkon 3 alkalommal megjelent. Valamint igazolom, hogy a szakdolgozat általam látott legutolsó - értelemszerűen nem a végső, a hallgató által leadni kívánt - változata a még javasolt kisebb változtatásokat figyelembe nem véve, kielégíti egy szakdolgozattal szemben támasztott formai és tartalmi követelményeket.

Budapest, 2015. november 5.

aláírás

Hallgatói nyilatkozat a szakdolgozat leadásához

Alulírott: Dubik Igor

a **Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar**

Turizmus-vendéglátás szakos Idegenforgalom és szálloda szakirányos nappali tagozatos hallgatója nyilatkozom., hogy Az utóbbi három labdarúgó világbajnokságok összehasonlítása és gazdasági hatása turizmusra címmel bírálatra és védeésre beadott szakdolgozat saját munkám eredménye, amelynek elkészítése során a felhasznált irodalmat a szerzői jogi szabályoknak megfelelően kezeltem (a szükséges lábjegyzet / végjegyzet hivatkozásokat, valamint az ábrák hivatkozását megfelelően helyeztem el).

Budapest, 2015 November hónap 23 nap

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1.	Bevezető.....	2
2.	Szakirodalmi áttekintés	3
3.	Az alkalmazott kutatási módszerek.....	5
	3.1 Primer kutatás	5
	3.2 Szekunder kutatás	5
4.	A kutatás	6
	4.1 A turizmusföldrajz tárgya	6
	4.2 A turizmus közvetlen és közvetett hatásai.....	7
	4.3 A német és dél-afrikai világbajnokság összehasonlítása	8
	4.4 Brazília tapasztalatai és kilátásai	13
	4.5 Sportturizmus.....	16
	4.6 Globalizáció a sportban	18
	4.7 Az országok elemzése.....	21
	4.7.1 Németország és a világbajnokság	21
	4.7.2 Dél-Afrika és a világbajnokság hatásai.....	27
	4.7.3 Brazília a világbajnokság után	31
5.	Eredmények	35
6.	Összefoglalás	37
	Irodalomjegyzék:	39
	Mellékletek:	42

1. Bevezető

Dolgozatomban az elmúlt tíz év labdarugó-bajnokságainak rendezési körülményeit, valamint azt vizsgáltam, hogy milyen ezek megítélése – egy nem reprezentatív mintán – a szűkebb baráti körömben milyen. A tanulmány vizsgálatának fókuszát a rendezést megelőző előkészületek főbb gazdasági és adminisztratív aspektusa képezi, valamint az, hogy milyen hatásai voltak a világversenynek. A hatások között azok a főbb szempontok voltak döntőek, hogy a turizmus adott évben milyen mértékben növelte például az ország GDP-jét. Igaz-e az a nézet, hogy a világbajnokságokat követő esztendő a befektetői bizalom növekedésének, a fogyasztás felpörgésének, valamint – és tanulmányunk szempontjából ez a leglényegesebb – a turizmus fellendülésének időszakai-e. Emellett kutatásom fókuszába a közvélemény világbajnokságokkal összefüggésben lévő percepcióit helyezem. Azt vizsgálom továbbá, több kérdés mentén, hogy a rendezés költségei mennyiben befolyásolják a világbajnokság nemzetközi ismertségét, valamint elismertségét. A vizsgált kérdések fontossága már csak azért is indokolt, mert a globalizáció hatására, valamint az internet elterjedésének következtében egyre nagyobb médianyilvánosságot kapnak a focivébék, amelyeket mindazon túl, hogy rajongók millió követnek – egyéni elkötelezettségtől függően több vagy kevesebb intenzitással – egyre kiterjedtebb üzleti érdekek szönek át. Hipotézisem az, hogy mivel az elmúlt néhány év világbajnokságait harmadik világbeli országokban rendezték, ezért előtérbe kerül mind a rendezések, mind a közvélemény körében a fejlettség (infrastrukturális, szállodaipar stb.) kérdése. Valamint érdekes összefüggés, amelyre remélem a dolgozatom megfelelő módon rávilágít, hogy egy olyan fejlett gazdaság mint Németország sokkal jobb mutatókat produkál a világbajnokság után, mint a fejlődő országok.

2. Szakirodalmi áttekintés

A szakirodalmi munkák felhasználása közben használtam egyetemi tankönyveket ugyanúgy, mint ahogyan idegen nyelvű tanulmányokat, illetve az interneten fellelhető cikkeket is. A tanulmányt neves külföldi szerzők (Scarlet Cornelissen, Stan du Plessis, Wolfgang Maennig) kutatásaival indítom. Ezek a szerzők elsősorban a német és dél-afrikai tapasztalatokat hasonlítják össze, kifejezetten a gazdasági hatások vonatkozásában. Ebben a részben sor kerül a stadionépítés hatásainak vizsgálatára, valamint azokra a nehézségekre, amelyek egy fejlett gazdaságot minimális mértékben érintenek, szemben egy kevésbé fejlett harmadik világbeli gazdasággal. Ilyen probléma például a magántőke hiánya és az abból következő költségmegosztási törekvések mellőzése, valamint a korrupció. A fent említett szerzők olyan problémákat emelnek ki továbbá, mint a környezetvédelem ügye vagy a fenntartható fejlődés és rámutatnak például arra, hogy hiába az országok erőfeszítései a környezetkímélő technológiák világbajnokság ideje alatti alkalmazására, ezek többnyire csak látszatsmegoldások, mivel híjával vannak a megfelelő társadalmi felkészültségnek. Ezt követően Kiss Róbert – többek közt - sportturizmust definiáló doktori disszertációjából merítve teszek kísérletet arra, hogy meghatározzam ennek a tudományos irányzatnak a helyét a turizmus tudományán belül, illetve az ez alapján kialakított támpontok szerint vizsgáljam a három világbajnokság sajátosságait. A sportturizmus merőben új tudományág, ugyanakkor lényeges, hisz maga a sport jelentős pozitív hatást gyakorol az idegenforgalmi szezonra, melynek figyelembevétele megkerülhetetlen. Ennek oka az, hogy a leginkább preferált és kedvelt csapatsportok rangadóinak egy meghatározó része nem a nyári szezonra tehető, így a kevésbé kihasznált időszakban is jelentős számú vendégforgalom alakulhat ki a szurkolók utazási hajlandósága miatt. A továbbiakban András Krisztina és Kozma Miklós tanulmányának főbb elemeit ismertetem. A szerzőpáros publikációjának a címe A nagy nemzetközi sportesemények gazdasági hatásai. Ennek megfelelően azt a kérdést járják körbe, hogy a világversenyek rendezésének milyen távlatos hatásai vannak az ország gazdaságára nézve. A kérdés beemelése a vizsgálandó problémák körébe nagyon is aktuális és témánk szempontjából is releváns, hisz a hivatásos sport és annak az elektronikus sajtó által közvetített változatai már nem csak az emberi erő és ügyesség összemérésnek eszközeiként funkcionálnak, hanem a szórakozásunk részei is, s ennek megfelelően a szórakoztatóipar egyik új ágazataként is értelmezhetők. A professzionális

sport és az üzlet kapcsolata bizonyos szempontból szükségszerű, pláne egy folyamatosan globalizálódó világban, hisz a globális vállalatok akkor, amikor üzletpolitikai döntéseket hoznak, jelentős mértékben befolyásolja döntéseiket a világméretű sportversenyek lebonyolításának időpontja, valamint az, hogy milyen sajátságok jellemzik azokat. Az utolsó fejezetekben meghatározott, a felvezetésben tárgyalt részek szempontrendszeré alapján vizsgálom a három ország világbajnokságának gazdasági, turisztikai és médiával kapcsolatos összefüggéseit.

3. Az alkalmazott kutatási módszerek

3.1 Primer kutatás

A kutatás közben egy több látószögű elemzést végzek. Egyrészt alkalmazok egy primer kutatást, másrészt egy szekundert. A primer kutatáshoz egy kérdőíves vizsgálat eredményeit használom fel, amelynek lényege abban ragadható meg, hogy az ismerősi, baráti körömből származó emberek véleményét szondázom, azzal a céllal, hogy felmérjem, milyen emlékeik kapcsolódnak a világbajnokságokhoz, hogyan viszonyulnak azokhoz. Ennek megfelelően kérdésekkel vizsgálom, hogy mennyire emlékeznek a rendező országra, a döntőnek helyet biztosító városra stb. Ez azért fontos véleményem szerint, mert ez alapján mérhető le a leginkább, hogy egy adott ország mennyire bizonyult sikeresnek a médianyilvánosság terén. Igyekszem azt is figyelembe venni, hogy a válaszadók milyen szempontokat tartanak fontosnak egy rendezés kapcsán. Jelentős-e számukra az, hogy milyen a hely infrastrukturális kiépültsége, milyen a bűnözés mértéke stb. Hipotézisem az, hogy mivel az elmúlt évek két legutóbbi focivébéje harmadik világbeli országban került megrendezésre, ezért az infrastrukturális fejlesztés kérdése jelentős mértékben a közvélemény érdeklődésének homlokterébe került. Ez rávilágít arra is, hogy például Németországnak, amely egy fejlett ipari állam, a fejlesztések terén nem kellett olyan jelentős lépéseket tennie.

3.2 Szekunder kutatás

A szekunder kutatás a klasszikus kutatási módszerek alkalmazását jelenti, azaz meghatározott gazdasági és turisztikai témájú tanulmányokból és cikkekből merítve járom körbe a gazdasági fejlettség és rendezés körüli összefüggéseket, valamint azt, hogy a média milyen módon volt képes ezeket kommunikálni, információként szerteszórozni a világban.

4. A kutatás

4.1 A turizmusföldrajz tárgya

A turizmusföldrajz tárgyát Michalkó Gábor (2007) szerint a lakókörnyezet határán túl lévő nagyszabású utazásokkal kapcsolatba hozható tevékenységgel összefüggésben vizsgálhatjuk a legmarkánsabban. A turizmusföldrajzzal összefüggésben meglévő problémahalmazt a kutatási eredményekkel együtt nem egyszerű a felsőoktatásban prezentálni. Kivételt képeznek a kutatás és az oktatás territóriumai. A turizmusföldrajz vizsgálatának legfontosabb területeit a következő pontokba foglalja össze szerzőnk: A turizmusföldrajz vizsgálatának legfontosabb területeit a következő pontokba foglalja össze szerzőnk:

- A turizmus által hasznosított térben keletkező mozgásjelenségek tendenciáinak és mennyiségének, azok változásainak megfigyelése, értékelése.

- A turizmusban részt vevők csoportjainak sajátosságaiból fakadó differenciált magatartásformák, a térhasználat mikéntje és az ezekkel összefüggésben megjelenő elmozdulások értékelése és megfigyelése.

- A végleges desztináció paramétereinek kialakítása közben megjelenő legfőbb szempontok és a földrajzi környezet elemeinek további elemzése az azokkal kapcsolatos attitűdök és az esetleges változások kimutatása.

- A turizmus tereinek lehatárolása, az idegenforgalmi szempontból meghatározó térségek közötti kapcsolatok összefüggéseiben mutatkozó rendszerek feltérképezése és azok működőképességének értékelése.

- A turizmus hatásának folyamatos figyelés, a környezetre gyakorolt hatás perspektívájából, az esetlegesen jelentkező káros hatások kiszűrése és azok rendszerszintű megváltoztatása

- A turizmust befolyásoló környezeti tényezők általános és lokális érvényesülésének, térbeli sajátosságainak megfigyelése.

- A turizmus fogadóképességét behatároló keretrendszer territoriális aspektusának, valamint azok időben változó sajátosságainak bemutatása, az elrendeződést befolyásoló tényezők értékelése.

- A turizmus tárgyi feltételeinek igénybevételében jelentkező tér- és időbeli sajátosságok elemzése.

- A turizmus szempontjából hasznosított tér virtuális és mentális reflektumainak folyamatos figyelemmel kísérése és vizsgálata.

- A turizmus és az életminőség kapcsolatában jelentkező területi differenciák és az azokat kialakító tényezők vizsgálata.

„Azt azonban be kell látni, hogy a turizmusföldrajznak közismert rugalmassága ellenére - önmaga tudományos hitelének megőrzése védelmében - kontrollálnia kell azokat a próbálkozásokat, amelyek a vizsgálati tárgyak kiszélesítése érdekében történnek. Ez a fajta céhes kontroll leginkább a pályázatok támogatásának elbírálásakor, a publikálásra szánt kéziratok, illetve a konferenciákra beküldött absztraktok elfogadásakor érvényesül.” (Michalkó, 2008. p. 19.)

4.2 A turizmus közvetlen és közvetett hatásai

Minden sportesemény jól körülhatárolható közvetlen és közvetett hatásokkal rendelkezik. Ezek jelentős mértékben határozzák meg az adott ország gazdaságát. A közvetlen hatásokon értem azt, amelyek látványosak és a helyi lakosság által azonnal regisztrálhatók. Ilyen a sportolók és turisták érkezése, akik miután eljutottak a desztinációhoz, azonnal különféle szolgáltatásokat vesznek igénybe. Ehhez soroljuk a szállásszolgáltatásokat, a pénzváltást, a közlekedési eszközök használatát vagy éppen szuvenírek vásárlását. Értelemszerűen a rendezvény nagysága nagyban meghatározza a turizmusból befolyó összegeket. Evidens, hogy egy focivébére érkező külföldiek fogyasztásra gyakorolt hatása messze túlszárnyalja egy másodosztályú csapat bajnoki mérkőzésének látogatószámát és ezzel összefüggésben a helyi fogyasztás összmenyiségét. Jellemző, hogy mondjuk egy egzotikus országban lebonyolított labdarúgó világbajnokságra elsősorban a fejlett és gazdag országokból érkeznek turisták, akik saját vagyoni helyzetüknél fogva magasabb színvonalú, s ezzel együtt drágább szolgáltatásokat vesznek igénybe. A közvetlen hatások, amint látjuk, elsősorban a látogatók számában nyilvánulnak meg, valamint a közvetlenül a fogyasztásra gyakorolnak hatást. Csapatsportok esetében rendkívül fontos például a szurkolói aktivitás, azaz az a tény, hogy egy adott klub vagy sportoló mennyire képes hatni a szurkolóira abban a formában, hogy azok ellátogassanak a mérkőzéseikre. A szurkolók árkalkulációinak fontos eleme, hogy az adott ország milyen távolságra van, s ennek

megfelelően törvényszerűségként kezelhetjük azt a tény, hogy közelebbi helyszínekre sokkal nagyobb hajlandósággal utaznak el az adott csapat drukkeriei.

Közvetett hatásként tarthatjuk számon például egy adott ország imázsát/marketingjét. A turisztikai célországok iránti igény növelésében jelentős szerepet játszik az, hogy mennyiben képes az adott hely vonzóvá tenni magát. Ennek megfelelően egy sportrendezvény kalkulálható hatása lehet továbbá az is, hogy a sportok rajongásáért érkező turisták a későbbieknek mondjuk a helyi kultúra és történelmi emlékek miatt látogatnak el újból a már ismert országba. A sportesemények emellett azt is lehetővé teszik, hogy a fogadó ország a tévében sugárzott kis filmek révén keltse fel a rendezvény mérközéseit otthonról figyelő sportrajongó érdeklődését. Ezek nagyon fontos elemei az ország marketingjének, erre a dolgozatom végén külön kitérek majd a kérdőíves kutatás eredményeinek felhasználásával. A megarendezvények további fontos hatásaként tartható számon az is, hogy a helyi lakosok nyitottabbá válnak a világra azáltal, hogy a világ figyelme hazájukra összpontosul és annak következtében, hogy a közvetlen hatások nyomán útjukba kerülő külföldi turistákkal kommunikálni kénytelenek vagy legalábbis rákényszerülnek arra, hogy ideig-óráig az ő kultúrájukat is megismerjék. Fontos elem továbbá az is, hogy milyen például az adott országban a szállodai szobák mennyisége és minősége, ez ugyanis közvetett hatásként, már csak az árak drasztikus emelkedésében megnyilvánulva is, jelentős mértékben járul hozzá a turistaérkezések számában esetlegesen beállt változásokhoz (Darabos, 2013)

4.3 A német és dél-afrikai világbajnokság összehasonlítása

A 2006-os labdarúgó világbajnokság a világbajnokságok rangsorában 18. volt. Az adott év június 9. és július 9. között lebonyolított rendezvényen 198 válogatott nevezett, közülük pedig 32-en jutottak be a záró szakaszba. A világbajnokság eredményéről annyit érdemes megemlíteni, hogy azt az olasz válogatott nyerte. A házigazda német válogatott mindössze a dobogó harmadik fokáig jutott, kikapva a portugál válogatottól.

A 2006-os világbajnokság teljes árbevételének 90 százaléka a közvetítési jogokból befolyt összegek teszik ki. Ezek a következő területeken kerülnek eladásra: a közvetítés jogaiból folyik be az összegek egy jelentős része, amihez hozzájön a marketing, valamint a licenszdíjkból származó bevétel is. Ezek az árbevételek elengedhetetlenek ahhoz, hogy mind a FIFA (Fédération Internationale de Football

Association) magyarul Nemzetközi Labdarúgó Szövetség a nemzetközi labdarúgás irányító szervezete, mint az országos szervező bizottságok megfelelő anyagi forrásokkal rendelkezzenek az esemény lebonyolításához. Érdekesség, hogy a 2006-os világbajnokság idején hozta létre a FIFA azt a pénzügyi alapot, amely a játékosok biztosításának anyagi fedezetét hivatott garantálni. Ez elsősorban a játékosokat küldő klubok számára szóló üzenetértékű intézmény (FIFA, 2007).

A német focivébé rendezésének tanulságai kiváló mintául szolgálnak a dél-afrikai rendezés értékeléséhez. Becslések szerint a német világbajnokság költségvetése 430 millió euróra rúgott, a német szervezők profitja pedig mintegy 135 millió eurót kóstált, amiben jelentős szerepe volt a jegyeladásoknak.(FIFA, 2007) A dél-afrikai szervezők ugyanakkor elszámolták magukat, mivel a németországi pénzügyi megtérülés zálogát képező jegyeladásokat nem tudták megfelelően kezelni, elsősorban azért nem, mert túl magas összeget határoztak meg egy jegyért. A tervek arról szóltak, hogy 4,6 milliárd rand értékben adnak el jegyeket. A probléma abban nyilvánult meg, hogy a szervezők nem számoltak az országban uralkodó magas munkanélküliséggel. A dél-afrikai lakosság körében jelentősen magas, mintegy 27 %-os volt akkoriban a munkanélküliek aránya. A minimálbér 2000 randnak megfelelő összeg volt, így nem meglepő, ha a magas áron forgalmazásra szánt jegyeket a helyi lakosság nem volt hajlandó megvásárolni. Egy jegy ára 1960 rand összegre rúgott, holott a nemzetközi labdarúgó szövetség munkatársai jelezték: a helyi hatóságok és szervezők próbálják meg a jegyárakat a helyi jövedelemviszonyokhoz igazítani, mivel jelentős mértékben megtorpanhat a jegyeladás (du Plessis et al., 2007).

Nagyon fontos összehasonlítási alapot adhat a stadion-beruházások vizsgálata. Természetesen a rendezés egyéb költségeket is felvet, mint például a mérkőzések biztonságának szavatolása, melyre Németországban 90 millió eurót költöttek, valamint a világbajnokság imázs marketingje. Utóbbira a német szervezők 10 millió eurót szántak.(FIFA, 2007) Fontos megemlíteni Németország viszonylatában, hogy a „megarendezvény” költségvetésében nem csak a FIFA, valamint a német kormány fektetett pénzt, de civil szervezetek és maga a német ipar is jelentős mértékben hozzájárult a sikeres lebonyolításhoz. A németek 1,4 milliárd eurót költöttek stadionokra. Ennek az összegnek mintegy a 60 százalékát nem állami forrásokból, hanem a helyi klubcsapatok rendelkezésre álló büdzsájéből gazdálkodták ki. Németországgal kapcsolatban érdemes leszögezni, hogy az 1974-es világbajnokságot megelőzően a német kormány magára vállalta a stadionok építési költségeinek egészét. Ezt azért érdemes megemlíteni, mert

rávilágít arra, hogy miközben a németek nagy lelkesedéssel vetették bele magukat a szervezésbe, a német közvélemény és ezáltal a politikai elit nem igazán hajlott arra, hogy a 2006-os rendezés előttihez hasonló konstellációban épüljenek a stadionok. Ez magyarázat lehet arra, hogy miért elsősorban helyi kezdeményezések és források jelentek meg a megaberuházások finanszírozási oldalán. A másik ok, amely arra sarkallta a német klubcsapatokat, hogy saját maguk oldják meg stadionjaik felújítását az az volt, hogy úgy gondolták, az igényesebb és környezetkímélőbb stadionok majd növelik a német bajnokságok nézőszámát. Fontos leszögezni, hogy Németországban nem csak a stadionok felújítása volt fontos téma, de az azt övező infrastruktúra megújítása is, ami mintegy 2 milliárd euróba került (Allmers and Maening, 2009).

Dél-Afrikában más volt a helyzet a 2010-es világbajnokságot megelőzően, ahol 10 stadiont építettek fel az eseményre készülve. A 112 millió dolláros költséget teljes mértékben az állam vállalta magára. A dél-afrikai kormány 2004-et követően foglalkozott a felkészülés anyagi forrásainak előteremtésével és a költségek tervezésével. Ekkor 8 milliárd randdal számoltak a stadionépítések kapcsán és mintegy 7 milliárd randot szántak az infrastruktúra fejlesztésére. Dél-Afrikára jellemző, hogy a helyi klubok anyagi lehetőségei nem engedtek teret a költségek megosztásának. (Allmers and Maening, 2009)

A 2006-os német világbajnokság gazdaságra gyakorolt hatásait vizsgálva a következő szektorok könyvelhettek el jelentős profitot: a sörgyárak, a pénzváltással foglalkozó vállalkozások, a repülési szektor, valamint azon vállalatok, melyek a focihoz köthető sportszereket gyártottak. A világbajnokság pozitív gazdasági hatásainak „haszonélvezői” közül kiemelkedik a Frankfurter Repülőtér, mely július hónapban, azaz a világbajnokság idején 1,7 százalékos utas szám növekedést produkált, valamint a német államvasutak említhetőek meg e sorban. A német hotelek, az egy évvel azelőtti adatokat bázisértékben tekintve, 2,7 százalékos növekedést tapasztaltak a forgalom terén. Ezzel együtt a szállodaipar bizonyos területeken jelentős visszaesést mutatott, példaként említeném Berlint és Münchent, ahol 11, illetve 14 százalékpontos volt a csökkenés a vendégszámban a „fociünnep” ideje alatt, amit a hoteltulajdonosok az árak emelésével kompenzáltak. Az eltöltött éjszakákért fizetett árnövekmény az előző hónaphoz képest 4,8 százalékos volt. A sportszergyártó cégek nyeresége sem volt túl jelentős, mivel a nyersanyagárak emelkedését még a késztermékek árának növekedése sem tudta kompenzálni, így a busás haszon lefölözése nem következett be. A német Szövetségi Munkaügyi Hivatal becslései szerint a világbajnokság munkahelyeket generáló hatása csalóka. Ugyan a világbajnokság évében, alsó becslések szerint is mintegy 25 ezer új

munkahely jött létre, vitatható ugyanakkor, hogy ez a szám teljes mértékben a grandiózus rendezvény hatásaként könyvelhető-e el. Kritikusok azt állítják ugyanis, hogy a munkahelyek számának ilyenén megugrása sokkal inkább illeszthető bele a megelőző öt év konjunktúra-ciklusába. Ezt bizonyítja, hogy a tárgyalt munkahelyek a 2006-os év első felében váltak betölthetővé az álláskeresők számára (du Plessis et al., 2007).

A dél-afrikai hatások vizsgálatánál érdemes megemlíteni a stadionok kihasználatlanságát. A megépített 10 stadion közül kettő sorsa biztosított a fenntartás vonatkozásában. Az egyik a johannesburgi, a másik pedig a pretoriai sportkomplexum, melyek költségei azért fenntarthatók, mivel itt található Dél-Afrika két legnagyobb klubja. A helyzetet jól szemlélteti, hogy a fokvárosi stadion jövőjét az határozza meg, hogy a helyi a rögbi csapat hajlandó lesz-e áttenni a székhelyét oda. Az említett példák jól érzékeltetik, hogy a stadionépítés várható hatásai nem is elsősorban a kormányok költségvetési pozícióinak vagy a FIFA által nyújtott támogatások mértékének, hanem sokkal inkább a helyi gazdasági szereplők, jelen esetben a helyi klubok anyagi helyzetének függvénye. A dél-afrikai gazdasági hatások a német példánál is elenyészőbbek. Ennek elsősorban a hipotézisemben megfogalmazott okokkal magyarázható, azaz a fejlődő gazdaságok infrastruktúrájában megmutatkozó hiányosságokkal.

Ugyan megállapítható az, hogy a dél-afrikai gazdaság az időszakban jelentős sikereket könyvelhetett el (értelemszerűen a rendezés jogának elnyerése ezzel is szoros összefüggésben van). A gazdasági teljesítmény növekedése maga után vonta a magántulajdonnal és tőkével rendelkezők körének szélesedését. Ez elsősorban az ingatlanpiac alakulásán volt érezhető, ahol jelentős áremelkedéseket tapasztaltak a dél-afrikai lakosok. Ez pedig egy grandiózus stadionépítési terv számára nem kecsegtet túl nagy lehetőségekkel. Ennek érdekében a kormány úgy döntött, hogy a nyersanyagárakat mesterségesen alacsonyan tartják úgy, hogy a stadionok építésének ideje alatt a városok önkormányzatai, valamint magánszemélyek számára tilos nagy beruházásokba kezdeni. Ennek hosszú távú hatását az építőipar sínylette meg. A másik jelentős negatívum, mely közvetett módon gazdasági hatásokkal is bír, az áramellátásban mutatkozó nehézségek. A nagyvárosok saját keretből voltak kénytelenek biztosítani az építések közben felhasznált áramot, úgy hogy a helyi lakosok számára korlátozták az áramfogyasztást.

A német és dél-afrikai világbajnokság összehasonlítása a következő összefüggésekre világít rá. A 430 millió euró költségvetésű (ez az összeg a szervezők rendelkezésére állt) német világbajnokság hasznot hajtott az ország számára, úgy hogy

eközben az állam nem vállalta túl magát a költségek terén. Ennek megfelelően ebben az időszakban Németország területén mintegy 1,4 milliárdos tőkebefektetés történt, mely elsősorban a piaci szereplők ténykedésének köszönhető, akik elsősorban a stadionépítésekre koncentráltak. (FIFA, 2007) Emellett megjelent egy majd 2 milliárdos újabb tőkeinjekció is, amit a stadionok környékének infrastruktúra-fejlesztéseire szántak. A befektetések jellemzője az, szemben Dél-Afrikával, hogy gazdaságilag fenntarthatók, illetve a világbajnokság lezárulását követően is hasznosíthatók abban az értelemben, hogy a helyi lakosok szívesen látogatják például a stadionokat, illetve veszik igénybe az infrastrukturális eszközrendszert, amely ez idő alatt kiépült. Lényeges momentum még az, hogy a helyi klubcsapatok szintén beszálltak a költségekbe, elsősorban a jövő bajnokságainak otthont adó stadionok felújításának reményében, melytől magasabb nézőszámot, ezzel együtt pedig jelentős bevételeket vártak.

Dél-Afrika ezzel szemben más képet mutat. A helyi stadionépítési projekt mintegy 8,4 milliárd randot emésztett fel, miközben az infrastruktúra-fejlesztésre szánt összeg elérte a 15 milliárd randot is. Ez messze túlszárnyalta a dél-afrikai szervezők rendelkezésére álló 818 millió realos keretösszeget. Ehhez hozzá kell tennünk, hogy a szűkös anyagi forrásokkal rendelkező klubok nem tudtak jelentős összegekkel hozzájárulni a viadal lebonyolításának költségeihez. (FIFA, 2011)

A világszintű megrendezvények egyik nagyon fontos következményeként tartják számon a környezetszennyezés növekedését. Mivel globális rendezvényekről van szó, ezért nagyon nagy távolságokból érkeznek turisták. Ennek pedig sok környezetre nézve kedvezőtlen hatása is lehet, a pozitív hatásokkal együtt. A pozitív hatások közül megemlíteném azokat, amelyek a „zöld” erőforrások és építészeti módszerek innovációjában és adott országban történő alkalmazásában mutatkoznak meg. Dél-Afrika, beleilleszkedve a nemzetközi trendekbe, igyekezett a stadionépítésnél a nyugati környezetvédelmi előírásoknak megfelelő, energia-takarékos épületeket emelni. Eközben nagyon sok negatívum is megjelent. Ezek közül talán az egyik legfontosabb az, hogy a jelentős látogatószám miatt megsűrűsödött az ország fölötti repülőgép-forgalom. Ennél talán még nagyobb probléma az, hogy Dél-Afrika energiafogyasztásának mintegy 90 százalékát széntüzelésű erőművek révén nyeri. Miután az ország nagy volumenű építkezésbe kezdett, illetve a stadionok kivilágítása és üzemeltetése megnövelte az áramfogyasztást, az erőműveknek magasabb hatásfokkal kellett működniük, ami értelemszerűen nagyobb károsanyag-kibocsátást eredményezett. Ennek tudható be, hogy az afrikai világbajnokság volt minden idők legszennyezőbb nemzetközi sportrendezvénye, fölülmúlva a 2008-as pekingi

olimpiát is. A mérkőzéseknek helyszínt adó nagyvárosok igyekeztek „zöld” programokba kezdeni, ám nagyon kevés volt azoknak a városoknak a száma, amelyek következetesen betartották volna ezeket, arról nem is beszélve, hogy még szűkebb azoknak a köre, amelyek a világbajnokság után is az addig megtett lépésekhez igazodva folytatták a város üzemeltetését (Cornelissen et al., 2011).

Dél-Afrika világbajnoksága már csak azért sem lehetett olyannyira sikeres, mert – ahogyan az megszokott – a FIFA szerződést köt az adott rendezési jogokért pályázó országgal, amely szerződés keretén belül megállapodik a két fél a lebonyolítás közben felmerült költségek és hasznok eloszlásáról. A FIFA ugyan, amint arra fent már utaltam, biztosít egy meghatározott keretösszeget, amely a rendezés anyagi fedezetére szán, ám egyúttal jogokat is kap. Ilyen jogok voltak például Dél-Afrikában a következők: a stadion meghatározott szakaszain csak a FIFA-val szerződésben álló cégek hirdethetnek. Az így szerzett bevételek pedig értelemszerűen nem a stadiont üzemeltető klubcsapat, vagy a reklámadókat kirovó állam vagy önkormányzat számláján, hanem a FIFA bevételeinek oldalán jelenik meg. Ehhez érdemes még hozzátenni azt is, hogy meghatározott út- és autópálya-szakaszokat a rendezvény ideje alatt csak a FIFA munkatársai, valamint a résztvevő csapatok járművei használhatnak. Ráadásul a fogadó országnak vállalnia kell, hogy korlátlan telefon és internet-hozzáférést biztosít a szervezet munkatársainak, illetve az ellátásukról is gondoskodik. Ezek az előjogok kevésbé fejlett infrastruktúrájú országok esetében megterhelők lehetnek (du Plessis and Maening, 2009).

4.4 Brazília tapasztalatai és kilátásai

A brazil labdarúgó világbajnokságról azt tartják, hogy minden idők legdrágább focikupája. A rendezés teljes költsége 14-16 milliárd dollárra rúg. Viszonyításként érdemes emlékeztetni arra, hogy a dél-afrikai világbajnokság rendezési költségei 3,5 milliárd dollárt tettek ki, míg a német rendezvény 525 millió dollárt vett igénybe. A rendkívül jelentős különbségek a rendezések között azzal magyarázhatók, hogy Braziliában nagyon sokat költöttek az infrastrukturális fejlesztésekre. További magyarázó tényező az, hogy Németország kiváló helyzeti előnnyel indult, fejlett kapitalista gazdaságként szinte minden feltételt adott volt, míg Dél-Afrika mind területileg mind népességét tekintve elmarad a latin-amerikai ország mellett. Emellett érdemes figyelembe venni azt a ténytet, hogy egy ilyen grandiózus rendezvény szervezése további nehézségeket

támaszt, hisz mind a turizmuspolitikában, mind egyéb területeken jelentős fejlesztéseket kell felmutatni. Brazília helyzetét tovább nehezíti a tény, hogy Dél-Afrikához hasonlóan a fejlesztések költségeinek előteremtésében az állam szükséges, hogy élen járjon, lévén a hazai befektetők számára nem áll rendelkezésre olyan jelentős mennyiségű tőke, amellyel érdemben beszállhatnának a rendezés költségeibe. Ennek ellenére, mint azt látni fogjuk, jelentős mértékű volt a PPP projektek aránya. Brazília számára további akadályokat jelentett az ország nagy kiterjedése. Egy példával szemléltetem azt, hogy mekkora távolságokat is kell leküzdeni a Brazílián belül utazni kívánó turistáknak. Az egymástól legtávolabb fekvő két város Porto Alegre és Manaus közötti távolság légvonalban mintegy 3000 kilométer. A példa jól szemlélteti, hogy milyen súlyos problémákkal is szembesül az ország az infrastruktúra fejlesztésének kapcsán.

Emiatt merül fel az „Urban mobility” projektek fontossága, melynek kitűzött célja a városok közötti és a városokon belüli gördülékeny és gyors közlekedés biztosítása. További cél a fejlesztések között az, hogy a már megkezdett infrastrukturális beruházások ne csak látványosak és grandiózusak legyenek, de vegyék figyelembe a helyi lakosság igényeit is, valamint a fenntartható és környezettudatos fejlődés irányelveit. A fejlesztések terén mutatkozó lemaradás kiváló indikátora az, hogy 2009-ben Brazília repterei mintegy 126 millió utast tudtak fogadni. Már akkor intő jelnek bizonyult, hogy a világbajnokság idején mintegy 150 millió utas szállítására alkalmas infrastruktúrát kell kiépíteni (Csertő, 2014).

Csertő Judit (2014) kutatásait alapul vevő táblázatból kiolvasható a stadionok férőhelyeinek számából (1. ábra), hogy az ország távoli vidékeinek komplexumaiban olyan mérkőzéseket bonyolítottak le, amelyek eleve kevesebb látogatószámot produkáltak. Figyelemre méltó ugyanakkor a Rio de Janeiro-ban található Maracana stadion, amely ikonikus, abban a tekintetben, hogy ez adott már otthont labdarúgó világbajnoki mérkőzésnek. A legendás építményt restaurálták, valamint a székeket újakra cserélték, illetve a stadion fedelét is renoválták. A beruházások egyik fő jellemvonása volt az, hogy 70 százalékban köz- és magán-együttműködésekkel finanszírozták (public-private partnership) azokat. Ezek lényege abban ragadható meg, hogy az állam a középületek és közintézmények felépítésében és működtetésében aktívan bevonja a magánszektor is.

1.ábra. A labdarúgó világbajnokságok helyszíneinek főbb statisztikái

Város	Stadion	Átadás	Férőhely	Meccsek	Munkálatok
Rio de Janeiro	Estadio Do Maracana	1950	74.738	7	Felújítás
Brazília város	Estadio Nacional	2012	69.349	7	Új stadion
Sao Paulo	Arena de Sao Paulo	2014	62.601	6	Új stadion
Fortaleza	Estadio Castelao	1973	60.342	6	Felújítás
Belo Horizonte	Estadio Mineirao	1965	58.170	6	Felújítás
Salvador	Arna Fonte Nova	1951	51.900	6	Teljes újjáépítés
Porto Alegre	Estadio Beira-Rio	1969	43.394	5	Felújítás
Recibe	Arena Pernambuco	2014	42.610	5	Új stadion
Cuiaba	Arena Pantanal	2014	41.112	4	Új stadion
Manaus	Arena Amazonia	2013	40.549	4	Új stadion
Natal	Estadio das Dunas	1972	39.971	4	Teljes újjáépítés
Curitiba	Arena da Baixada	1914	39631	4	Felújítás

Forrás: (Csertő, 2014)

A világbajnokság költségei 11 milliárd dollárt emésztettek fel, melynek tételei közül a legjelentősebbek a stadionépítésekre szánt összegek, valamint az „urban mobility” elnevezésű kezdeményezések voltak. Fontos megjegyeznünk, hogy a stadionépítésekre szánt költségek a kivitelezés közben folyamatosan nőttek. A tervezett 1,1 milliárd dolláros finansziális keret a projekt befejezésekor 3,4 milliárd dollárra ugrott.

Ehhez érdemes hozzátennünk azt is, hogy végül az építési munkálatok költségeinek a mintegy 80 százalékát a brazil állam teremtette elő. (FIFA, 2013)

Az itt bemutatott infrastrukturális fejlesztések hatásai akár a brazil gazdaság teljesítményének ösztönzőjévé is válhatnak, hisz a korszerű utak, repterek, valamint más jellegű vízi és szárazföldi közlekedési útvonalak növelhetik a kereskedelmet, nem csak belföldre, de a külföldre irányulót is. Azok az ágazatok, amelyek jól jártak a rendezéssel egyértelműen az építőipar, valamint az elektronikai cikket gyártó és forgalmazó vállalatok voltak. Emellett fontos szempont, hogy a hatalmas beruházások, ha csak rövid időre is de csökkentik a munkanélküliséget, amely, az országba beáramló turisták számának megemelkedésével együtt erősíti a hazai fogyasztást is. A brazil Sportminisztérium statisztikái azt mutatják, hogy a grandiózus rendezvény ideje alatt az országban 332 ezer állandó, valamint 381 ezer ideiglenes munkahely jött létre. További pozitív externáliaként tartható számon az, hogy az ország gazdasági vérkeringésébe olyan térségek is bekapcsolódhatnak, melyek eddig – elsősorban a nem kedvező infrastrukturális viszonyok miatt – nem tudtak megfelelő súllyal részt venni sem a gazdasági életben, sem a közélet más területein. A környezettudatosság hangsúlyos szempontként jelent meg a világbajnokság ideje alatt. Nem csak Brazília vezetése, de a maga a FIFA is alaposan kivette a részét abban, hogy a rendezvény ideje alatt a helyi lakosság és turisták egyaránt szembesüljenek a környezet védelmének fontosságával. Ennek egyik érdekes eleme volt a „Green Passport” nevű mobil-alkalmazás, amely a készülékre való telepítés után a felhasználót folyamatosan olyan információkkal bombázta, amelyek a környezet védelmével kapcsolatosak voltak.

4.5 Sportturizmus

„A sportturizmus szakirodalmi definiálása, más tudományterületekhez hasonlóan nehézkes, olykor ellentmondásos (PIGEASSOU et al. 2003), hiszen vannak, akik a teljesítményorientáltságot és az összemérhetőséget veszik alapul (HINCH, T. – HIGHAM, J. 2001; HUDSON, S. 2003; ROBINSON, T. - GAMMON, S. 2004 - utóbbi szerzőpáros a különbséget a puha és kemény sportturista definiálásával jelzi), míg abban általános egyetértés van a kutatók között, hogy egy aktív és egy passzív részre lehet elkülöníteni azt (HALL, C. M. 1992; STANDEVEN, J. - DEKNOP, P. 1999; HINCH, T. D. – HIGHAM, J. 2001; WEED, M.E. – BULL, C. J. 2009). Harmadik jellemzőként REDMOND, G. (1990, 1991) a nosztalgiát is idesorolja, ami alapján GIBSON, H.

(2006:2) így definiálja a sportturizmust: „Olyan szabadidős utazás, amely a lakóhely ideiglenes elhagyását jelenti egy fizikai tevékenységben való részvétel (aktív sportturizmus), egy sportesemény megtekintése, vagy egy sporthoz köthető 10 attrakció felkeresése miatt (nosztalgia sportturizmus)”(Kiss, 2013. p. 9.).

Vannak olyan nézetek is, amelyek szerint közös határterületei is vannak, hisz még a kulturális látnivalók jelenléte is számottevő lehet, azaz feltételezhető egyfajta csereszabotosság a sportturizmus és a kulturális turizmus vonatkozásában. Ez már csak annak is köszönhető, hogy a sportrendezvényekre látogatók esetleg a kulturális emlékek iránt is érdeklődnek. Vannak olyan eredményei az alkalmazott turizmusnak, amely arra enged következtetni, hogy a sportrendezvényekre látogatók adott turisztikai célponthoz való visszatérésében jelentős szerepe van a fellelhető kulturális értékeknek. Ezzel együtt, „*hasonló következtetésre jutott a fenti kutatók elméleti munkáiban megfogalmazottak összegzésével, de árnyaltabban, a rekreációt sem feledve határozza meg a sportturizmust, mint a lakókönyezettől távoli rekreációs vagy versenyzési célú sporttevékenységet, amatőr, esetleg profi szintű sportrendezvény megtekintését, illetve sport attrakciók, mint a Dicsőség Csarnoka (Hall of Fame) vagy egy vízi park meglátogatását.*” Kiss, 2013 p. 10.) Ebből a megfogalmazásból is hiányzik ugyanakkor a tartózkodás idejét figyelembe vevő definíció. A sportturizmusnak van egy olyan meghatározási válfaja, amely az amatőr sportolók és sportkedvelők egy jelentős részét túrasportolónak (mint például síelők, evezők, vitorlázók, természetjárók) tartja, akik akár nemzetközi szinten is elmennek sportrendezvényekre. Az ilyesfajta keresleti definíciós kísérletek kapcsolatot mutatnak a helyi jellegű rekreációs sajtóságokkal, és ezzel együtt kapcsolatban vannak az utazással járó aktív turizmus fogalmával is. Ezt azért gondolhatják, mivel itt már lényegében nem egy szórakozást előtérbe helyező foglalatosságról van szó, hanem egy teljesítményvezérelt és ilyen értelemben a fizikai aktivitást előtérbe helyező tevékenységi formáról. Mindemellett a sportturizmusban érdekelt személyek vizsgálatát négy jól elkülöníthető szempont alapján érdemes megközelíteni, annak megfelelően, hogy a fogyasztók motivációit, magatartását és szükségleteit, vagy a kínálat komponenseit helyezik a kutatás fókuszába. Ezt vizsgálva elkülöníthetők a turisztikai tevékenységek (pl. nyaralás, üdülés, elutazás) és a lakóhely elhagyását mellőző, szabadidős tevékenységek. A második vetületként, a sporttevékenység típusa alapján lehet megkülönböztetni a versenysportot (élsportot) a tömegsporttól (utóbbi sok esetben egyenlő az amatőr sportolással, még ha az egyéni sport pl. futás). A harmadik dimenzió a fogyasztók részvételét tanulmányozza, így az aktív és passzív tevékenységi formákat is

meg lehet különböztetni. A negyedik vetület a turisták törekvéseire koncentrálnak annak függvényében, hogy az adott sport által generált utazások növelik-e az esemény volumenét. A másodlagos motivációk önmagukban ugyan képtelenek lakóhelyük elhagyására sarkallni a turistákat, de intenzív ösztönzők a turisztikai kínálat bővítéséhez, a komplex turisztikai termék kialakulásához és az arra alapozott élményszerzéshez. Vannak esetek, amikor előfordulhat az, hogy valaki az utazás során egymással párhuzamosan több kategóriát is végigcsinál. Például:” *az a turista, aki egy Arsenal FC Premier League focimeccset megnézni érkezik Londonba (versenysport, passzív részvétel, elsődleges attrakció), eközben szabadidejében elmegy futni a Hyde Parkba (tömegsport, aktív részvétel, másodlagos attrakció).*” (Kiss, 2013. p. 11.) A passzív sportturista leginkább élsport irányú kötődését, akár egy sportoló, vagy csapat szeretete, illetve a nemzeti hovatartozás (válogatott) is indukálhatja, illetve ez a hosszú kapcsolat akár egy klub vagy társaság iránti nosztalgia megjelenésével is járhat, mint erős, emocionális kötődés. Ennél szélesebb spektrumú vizsgálati szempontok is alkalmazhatók. Ennek megfelelően akár nyolc jellemzőt is felsorolható, amelyek arra ösztönöznek, hogy meghatározott sporteseményeken vegyünk részt:

A sportturizmus jelentős pozitív hatást gyakorol az idegenforgalmi szezonra, melynek figyelembevétele megkerülhetetlen. Ennek oka az, hogy a leginkább preferált és kedvelt csapatsportok rangadóinak egy meghatározó része nem a nyári szezonra tehető, így a kevésbé kihasznált időszakban is jelentős számú vendégforgalom alakulhat ki a szurkolók utazási hajlandósága miatt. Ezzel együtt az egyéni sportok versenyzési időszakainak meg van az az előnye, hogy hozzájárulnak ahhoz, hogy sokkal meghatározóbbá váljon az adott turisztikai időszak például azzal, hogy a bajnokságok időbeli terjedelmének tágítása kitolja a szezon időtartamát is. Ezzel együtt a klimatikus és más jellegű földrajzi faktorok is meghatározzák a szabadtéri tevékenységeket, de az adott turisztikai célpont differenciált kínálata, azaz az egy helyen üzhető több – akár szabadtéri, akár létesítményen belüli – sportágnak a jelenléte, szezonok idejét kitoló pozitív hatással bír.

4.6 Globalizáció a sportban

A hivatásos sport és annak az elektronikus sajtó által közvetített változatai már nem csak az emberi erő és ügyesség összemérésnek eszközeiként funkcionálnak, hanem a szórakozásunk részei is, s ennek megfelelően a szórakoztatóipar egyik új ágazataként is

értelmezhetők. A professzionális sport és az üzlet kapcsolata bizonyos szempontból szükségszerű, pláne egy folyamatosan globalizálódó világban, hisz a globális vállalatok akkor, amikor üzletpolitikai döntéseket hoznak, jelentős mértékben befolyásolja döntéseiket a világméretű sportversenyek lebonyolításának ideje, valamint az, hogy milyen sajtóságok jellemzik azokat. *„Az üzleti világ szempontjából történő gazdasági globalizáció értelmezésének a középpontjában tehát a gazdasági döntéshozók állnak, akik döntéseikkor – legyenek azok az input vagy output piacokkal kapcsolatban felmerülők – a teljes világ lehetőségeiben gondolkodnak, azokat mérlegelik. A hivatásos sport piacai különböző mértékben, de ugyanúgy globálisak. A különböző sportágak globalitását hordozó tényezők közt találunk olyanokat, amelyek a sport immanens tulajdonságából, kialakulásának történetéből eredeztethetők. A modern sport kialakulásának egyik fontos mozzanata volt az adott sporttevékenység földrajzi terjedése, a szabályok egységesülését biztosító nemzetközi sportági szakszövetségek, monopolisztikus sportági struktúrák létrejötte. Ahogyan az üzleti globalizáció is törekszik a standardizálásra, ez a sportban az egységes szabályhasználatok által már kezdetektől jelen van.”* (András-Kozma, 2014., p. 106.) Ehhez hasonló tényezők a különféle nemzetközi események, versenyrendszerek, amelyek népszerűsége, médiaképessége miatt közvetítéseket ösztönöz, ezzel is globalizálva a médiafogyasztói piacot, a világ minden tájára eljuttatva ezeket a sporteseményeket. Ennek eklatáns példáiként tarthatók számon a hivatásos football meghatározott versenyrendszerei mind a klub-, mind nemzetközi szinten, amelyek a legkülönbélebb piaci hozzájárulásokat teszik lehetővé a nemzetközi piacokhoz való hozzáférésben. A hivatásos sportban is megragadhatók a globális gazdaságot átható alapvető tendenciák. A kereskedelem növekedésének bizonyítéka, a nagy nemzetközi rendezvények gazdasági hatásaira az, hogy meghatározzák a játékosok eladásának mikéntjét, illetve a közvetítési jogok piacát is. Minden tekintetben meghatározóvá váltak akár globális tekintetben a sporteseményekkel kapcsolatos üzleti-kereskedelmi sajtóságok. Az új globális térképen tovább fokozódik a verseny a feltörekvő országok miatt is. Ennek egyik jele például az, hogy a Forma-1 legújabb helyszínei már jelzik: a sport és az üzlet szempontjai világméretű összefonódás terepévé váltak.

Korunkban a globalizáció folyamatát az internet további intenzitással erősíti, s ennek megfelelően kreál újabb perspektívákat. A marketingcéllal, különös mód marketingkommunikációs céllal közeledő vállalatok számára a hivatásos sport lehetőséget nyit nagyobb földrajzi kiterjedésű piacok elérésére.

A hivatásos sport gazdaságtani vizsgálatának érdekes vetülete, hogy a szabadidős tevékenységet sporttevékenységgé alakíthatja maga a verseny is, a közgazdaságtanban és annak alkalmazott területén, a gazdálkodásban is komoly jelentőséggel bír, és ennek szimptomái meghatározott keretet teremtenek az üzleti világ allokációs szereplői számára a piachoz. *„A sportgazdaságtani versenyértelmezés azonban számos specialitással jellemezhető. Chikán (2008) értelmezésében a verseny két vagy több szereplő egymással szembeni előnyszerzésre irányuló, adott szabályok közt zajló tevékenysége. Ez a megközelítés a hivatásos sport területén is jól értelmezhető, amennyiben egy-egy bajnokság csapatai a pályán egymással versenyeznek a jobb sporteredményért. Fontos sajátosság azonban az a sportgazdaságtanban végig jelenlevő kettősség, hogy a sportszakmai és gazdasági értelmezési síkok párhuzamosan definiálják a sportszervezetek célrendszerét. A jobb sporteredmény elérése mellett tehát a jobb pénzügyi eredmény elérése egyaránt cél. Ezzel összefüggésben, az üzleti szférában a fogyasztói érdekeket sértő versenykorlátozások a hivatásos sportban nem tiltottak, akár monopol-, és kartelljellegű szerveződések is megengedhetők.”* (András-Kozma, 2014., p. 107.) Ennek megfelelően egy adott országban általában csak egy első osztályú focibajnokság van, hisz magánvállalatok nem indíthatnak szimultán futó rangadókat az adott szakszövetség engedélyének hiányában. Szerzőnk álláspontja szerint *„Ha ez megtörténne, a gazdasági alapú verseny előtérbe kerülne, és ez a sportbeli versenyt a szurkolók számára fontos hagyományoktól eltérő irányban torzítaná, illetve a sporteredmények elvárt kiszámíthatatlansága csorbulna, ezzel jelentősen csökkentve a sport iránti érdeklődést.”* (András-Kozma, 2014., p. 108.) Korunk egyik legfontosabb kihívása az a hivatásos sportban, hogy megismerjük, hogyan lehet sportszakmai és gazdasági értelemben egyaránt sikeresen versenyezni a globális gazdaság keretei között. A sportszakmai értelmezésű (tehát sporteredményekben mért) versenyen túl komoly konkurenciaharc van folyamatban a fogyasztók idő- és pénzráfordításáért, az üzleti szféra figyelméért és az államszervezeti-, jogi- és pénz- ügyi támogatásért. Egyes értelmezések szerint a potenciális aktorok érdeklődésének megszerzésére törekvés összevont keretet garantálhat a pénzügyi tekintetben biztosítható sportsiker megszerzéséhez. A versenyben való helytállást kifejező versenyképesség koncepciója javarészt centrális fogalomként alakult már abban az időpillanatban, amikor a világgazdaságon belül egyre intenzívebbé vált a verseny. Az üzleti szférától eltérően a hivatásos sportban ez nem feltétlenül jár együtt a követelményeknek való erősebb megfeleléssel, illetve a versenyben való helytállás erősebb kényszerével, a túlélés veszélyeztetésével. Ennek

összefüggésrendszerén belül a hivatásos sport specialitásai állnak: a monopolisztikus struktúrák megléte, az állam szerepvállalásának sajátos megjelenése, az iparági önszabályozók erős szerepe, a sportszakmai és gazdasági verseny nem kiegyenlített voltát korlátozó szabályok. A versenyképesség korunk legmeghatározóbb és mindent átható közgazdaságtani kifejezése. A versenyképesség definiálásnak számos dimenziója van, ugyanakkor a leglényegesebb elem az arra vonatkozó képesség, hogy a vállalat a versenyben a siker milyen lehetőségével néz szembe. A versenyképességet megelőlegező fogalom a működőképesség, illetve a változásoképesség és ezeknek a folyamatos fenntartása. A nemzetközi szakirodalom a gazdasági versenyképesség legalább négy aspektusát tartja számon: nemzeti, iparági, vállalati és termék szintjén meghatározott versenyképesség.

A nagy nemzetközi sportesemények gazdasági hatásait az erőforrások és a kulturális örökség megőrzése, valamint az adott gazdasági térség versenyképességének növelése alapján ítélni lehet meg. Ez olyan célhármaszt ad, amely kapcsolatba hozható a nagy sportesemények hatásaival. Általában a versenyképesség, így a hivatásos sportban használt versenyképesség fogalma is sokféle vetület és dimenzió alapján interpretálható. A hivatásos sport vonatkozásában a makrogazdasági versenyképesség szintjén sajátosan nagy szerepet kaphat a kormányzati politika, miközben a sportorientált vállalkozások a versenyképesség globalizálása miatt közvetlenül szenvedő alanyai a világméretű verseny szabályainak.

4.7 Az országok elemzése

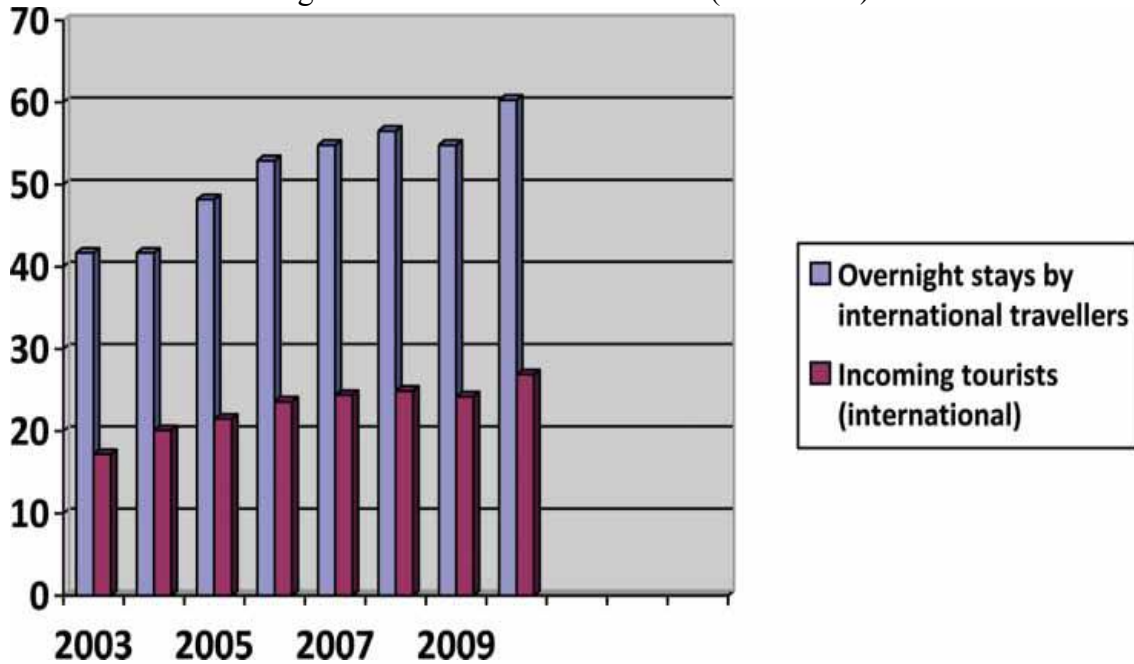
4.7.1 Németország és a világbajnokság

A német kormány becslése szerint a football világbajnokság alatt az az érték, mely a gazdaság beindításához hozzájárult, mintegy három milliárd eurót tesz ki. Az eseményre vonatkozóan olyan prognózisok láttak napvilágot, melyek szerint az majd létrehoz mintegy 50.000 új munkahelyet, amelyek várhatóan pótlólagos gazdasági értéke mintegy 1,5 milliárd euró lesz, illetve a 2007-re és 2008-ra ezzel együtt jelentős mértékben növelné az adóbevételeket mintegy 600 millió euróval. A német kormány kitűzött célként kezelte azt, hogy a 2006-os világbajnokság révén befolyásolja az ország világban megmutatkozó arculatát, illetve javítsa az országról és német népről kialakult képet. Emellett hosszú távú célként jelent meg az, hogy úgy promotálják az országot, mint

egy olyan helyet, ahova érdemes eljutni. Célként tűzték ki, hogy az esemény mintegy egymillió turistát vonzzon az országba, akik mintegy ötmillió vendégéjszakát töltsenek el átlagosan. Az országba áramló rengeteg szurkoló látogatását már csak a Németország mellett elhelyezkedő népes, illetve gazdag országok miatt is joggal várhattak el. Így sok szurkolóra számítottak Franciaországból, Hollandiából, valamint Lengyelországból. A nagy profitot jelentő célcsoportot elsősorban az USA-ból, Japánból és Szaúd-Arábiából várták a német szervezők. Az ország kiváló közlekedési infrastruktúrája okán Németország jól felkészülve várhatta az országba beáramló látogatókat. Mindemellett számos nemzetközi repülőtér van az ország területén, beleértve a két fontos csomópontnak számító légikikötőt: Frankfurtban és Münchenben. Mintegy 21 millió ember látogatta meg hivatalosan a német városokat, mely számadat szinte minden várakozást felülmúlt. Berlinbe mintegy kilenc millió ember látogatott, s ezzel a német foci világbajnokság a látogatók számát illetően a méltán népszerű és látogatott Oktoberfest ünnepséget is maga mögé utasította.

Hárommillió ember látogatott el a Fan Festre Köln városába, miközben 1,9 millió szurkoló tette ugyanezt Frankfurtban. Berlin a legismertebb város Németországban (94 százalék), megelőzve Münchent (92 százalék), Frankfurtot (89 százalék) és Hamburgot (88 százalék). A világbajnokság kiváló lehetőséget teremtett ahhoz, hogy előkészítse a nemzetközi bemutatkozás lehetőségét a kevésbé ismert fogadó városok számára. Ilyen volt például Dortmund, Kaiserslautern és Gelsenkirchen. Egyébként a vendéglátó városokban mindig növelte a nézettséget az, ha a hazai válogatott játszott. Erre értelemszerűen a helyiek készültek és ennek megfelelően ki is használták a nem csak külföldről érkező vendégseregben rejlő turisztikai és keresleti potenciált. (2. ábra) Ugyanakkor ez megfigyelhető a fordított irányban is. Ennek példáját Dortmund adja, amely azért vált népszerűvé a brazil drukkerok körében, mert a brazil csapat kétszer játszott a városban, ami mintegy 16 százalékponttal növelte a brazil drukkerok körében a város turisztikai vonzerejét. Hasonló tendenciák figyelhetők meg a franciák körében, akiknek a nemzeti válogatottja Hannover városában lépett pályára, ami értelemszerűen növelte a francia játékosok számára a város megismerésének kedvét is. (DTZ, 2006)

2. ábra. A Németországba beáramló turizmus mértéke (2004-2011)

Forrás: Jonathan Grix (2012) 'Image' leveraging and sports mega-events: Germany and the 2006 FIFA World Cup, *Journal of Sport & Tourism*, 17:4, 289-312,

Döntő fontosságúak a Művészeti és kulturális program rendezvényei is, melyek ugyan korábban, 2003-ban indultak, ám jelentős szerepük volt a világbajnokság alatt is. Ebben a programsorozatban 50 kisebb-nagyobb projekt kapott helyet, 2004. novemberétől egészen 2006. novemberéig tartottak. A program keretében, melynek nem titkolt célja a német kultúra propagálásán túl a német focivébé reklámja is volt, 364 ösbemutatót tartottak és mindezt mintegy 120 országban. 22 882 cikk és tanulmány jelent meg német nyelven ezen időszak alatt mintegy 1 milliárd példányszámban. Ezen felül a sorozat ideje alatt, valamint a foci-világbajnokság közben 300 millió tv és rádiókapcsolat volt világszerte, ami minden tekintetben világméretű siker, hisz 4,2 milliárd kapcsolás könyvelhető el.(FIFA 2007)

A hotelek is dugig megteltek, mintegy 8 százalékpontos növekedés jelentkezett, emellett nőtt a kiskereskedelmi forgalom, illetve a közlekedési szolgáltatások igénybevétele is a német városokban. A második negyedéves GDP-növekmény 2,4 százalékos volt 2006-ban, ezzel is bizonyítva, hogy a világbajnokságok és általában vett nemzetközi sportesemények nem csak a fejletlen, de a már fejlett, jelentős tőkésítésen átesett gazdaságok számára is előnyösek lehetnek. Ennek megfelelően 185 ezer új munkahely született. A német lakosság ezen felül úgy értékelte, hogy sikeres volt az ország számára a világbajnokság lebonyolítása. Mintegy 79 százalékuk gondolta azt,

hogy érdemes volt megrendezni a vb-t, mind annak gazdasági, mind pedig turisztikai vonzata okán.

A 2006-os világbajnokság mindent figyelembe véve kimagasló sportesemény volt. Ugyan Olaszország nyerte a vb-t, a németek egyöntetűen gondolták úgy, hogy fogadó országgént siker volt a világbajnokság lebonyolítása, valamint meghatározta mindennapjaikat az a tény is, hogy szinte kivétel nélkül úgy gondolták, hogy részvételen és az esetleges győzelmen túl, mélyebb ideológiai tartalma és mondanivalója van a német focikupának, jelesül a mottó szellemiségének való maradéktalan megfelelés, azaz: „Itt az idő barátokat szerezni!”. Amint már azt említettem a Szövetségi Statisztikai Hivatal adatai szerint a világbajnokság gazdaságra gyakorolt hatása sem elhanyagolható, a pozitív fejlődés vitathatatlan, hisz már a második negyedévben jelentős előrelépések váltak nyilvánvalóvá. A kiskereskedelmi forgalom például, összevetve a világbajnokság előtti, alatti és utáni adatokat, mintegy 2 mlrd eurós növekményre tett szert. (FIFA, 2007)

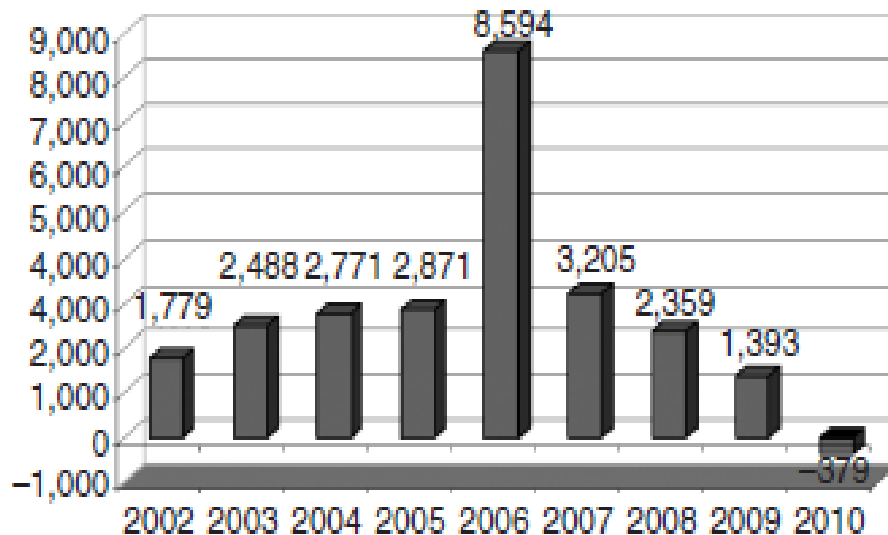
Már a pályázás folyamán egyértelművé vált a német nép elköteleződése az ügy mellett, hisz széleskörű szakmai és civil összefogást sikerült az ügy mellé állítani. Mind a kormány, mind a német labdarúgók szakmai szervezete, mind pedig a nemzetközi nagyközönség közös összefogással igyekezett a programsorozat zavartalan lebonyolításában segítő kezet nyújtani. Ennek megfelelően már jóval a vb megkezdése előtt terítékre kerültek azok az ügyek, amelyek a lebonyolítás adminisztratív dimenziójának kivitelezését tüzték ki célul. Így a vízummal kapcsolatos eljárások, a biztonsági szolgálatok közötti együttműködés és a munkaügyi sajátosságokat is alárendelték a világbajnokság sikeres lebonyolításának. Minden megmérettetésen a hazai csapattal részt vevő kormány hozzájárult világbajnokság zavartalan lebonyolításához.

Az esemény sikeres levezénylésének egyik sarokpontja volt a német kormány által „kiöltött” hosting stratégia, amelynek szervezői között találjuk például Franz Beckenbauert is. A szervezet jelentőségét és szerteágazó voltát jól mutatja, hogy más partnerekkel egyesülve próbálták meg szerteágazó hálózattá terebélyesíteni a mozgalmat.(3. ábra) Ennek megfelelően a magánszféra is helyet kapott ebben a kezdeményezésben, illetve a külfölddel ápoltság viszony eredményeként megpróbálták a külső országokban is bevonni a helyi érdekeltségű szervezeteket. Ennek a kezdeményezésnek volt a része a „Németország – az ötletek földje” címen elindított programsorozat is.

A szövetségi kormány ugyanakkor az infrastrukturális fejlesztésekkel is igyekezett megfelelni a nemzetközi elvárásoknak, mintegy 3, 7 milliárd eurót fektettek

abba, hogy felújítsák az ország bizonyos infrastrukturális hálózatait, így a közutakat is. Ennek ellenére a szervezők egyik fontos célja volt azt elérni, hogy az országba látogató drukkerok mintegy fele a tömegközlekedés eszközeit használja fel a stadionokba való eljutás érdekében. Ennek az egyik fontos elemeként bevezették a kombinált jegy gyakorlatát, amely érvényességét tekintve az egész vb ideje alatt felhasználható volt. Emellett a német diplomácia és aktivizálta magát, hisz a vb-n résztvevő nem uniós országok állampolgárai számára igyekeztek a vízumkérelmeket megfelelő mennyiségben és gyorsasággal elbírálni.

3. ábra A 2006-os világbajnokság foglalkoztatottságra gyakorolt hatása

Forrás: (Ahlert, 2006)

A szövetségi kormány egy nagyszabású biztonsági összefogásba kezdett, amely a német belbiztonsági hivatalokat, ezen belül a tartományi biztonsági szervezetet foglalta magába. Erre épült rá egy elmélyített nemzetközi összefogás is, melynek célja az volt, hogy a résztvevő országok hírszerzésével és biztonsági szolgálataival együttműködve szűrjék ki a terroristagyanús elemeket, illetve más, a német nemzetbiztonságra, valamint a foci zavartalan lebonyolítására veszélyes csoportokat. Ezt megkönnyítendő a vb-re hivatalos országok mintegy 500 összekötőtisztjének munkáját vették igénybe.

A lebonyolítás sikerét jelzi, hogy a FIFA elnöke Joseph Blatter kijelentése szerint a német volt a világtörténelem eddig legjobb szervezésű világbajnoki sorozata. Sőt mit több, nem csak jelentős sportesemény, de meghatározó gazdasági potenciálként is számon

tartható a világbajnokság, legalábbis utóhatásait tekintve. Ezt bizonyítja, hogy jelentősek voltak nem csak az állami, de a magánberuházások is, illetve fejlődött ezek révén a közlekedés, a kommunikáció, a szálláshelyek is gyarapodtak mind számukban, mind színvonalukat tekintve. Ezen felül a gazdaságnak adott lendület is jelentősen befolyásolta külön-külön a régiókban megnyilvánuló infrastruktúrában mutatkozó előrelépések aggregátuma. Emellett a kiemelt médiafigyelem egyedülálló lehetőséget teremtett, hogy növelje Németország ismertségét otthon és külföldön egyaránt. Ez előnyt jelentett Németország számára, hisz az imázs építés hatásai jó keretfeltételeket teremtettek az üzleti lehetőségek és az áruk és szolgáltatások terepén is. A Szövetségi Statisztikai Hivatal eredményesorai szerint a hatások és fejlődés a gazdaság egészére nézve különösen előnyös volt. (FIFA, 2007)

Az egyes területekről rendelkezésre álló hivatalos adatok azt bizonyítják, hogy a 2006-os világbajnokság minden tekintetben pozitív hordalékú volt. Jelentős mértékben nőtt például - elsősorban június hónapban – az italértékesítés. Ennek megfelelően májusban és júniusban, az előző évi italfogyasztási adatokhoz mérve egy egyértelmű 5 százalékos növekedés volt tapasztalható. Ugyanakkor rekordok is születtek, hisz ezen hónapok alatt mintegy 11 millió hektoliter sör fogyott Németországban. Az ország 1994 óta nem produkált ekkora fogyasztási volument.

A Szövetségi Pénzügyminisztérium mérései 600-700 millió eurós adóbevételeket könyveltek el, különösen a tizenkét mérkőzés lebonyolítását vállaló város és azok vidéke volt látványos fellendülés terepe. Ugyanakkor az is igaz, hogy már az eseménysorozat megkezdése előtt jelentős előnyöket könyvelhetett el a német gazdaság, elsősorban az építőipari megrendeléseknek köszönhetően. Ebben az időszakban összesen 4 milliárd euró került a német gazdaság vérkeringésébe, hisz a szövetségi kormány a vasúti, közúti hálózatra is sokat költött, a stadion-beruházások és magánkezdeményezések mellett. A német piackutató, a GfK szerint megnőtt egyúttal a vásárlói kedv a német vb idején, sőt, a havi vásárlói hajlandóságot mutató index, 0,8 százalékot még növekedett is. A vb nagy „nyertesei” ennek megfelelően a sportszereket és sportmárkákat árusító üzletek és kereskedelmi vállalatok voltak. Ugyanakkor a szállítmányozási vállalatok, valamint az élelmiszer és italkereskedők jutottak jelentős bevételhez. Emellett a tévétársaságok is szép bevételeket könyvelhettek el a közvetítések közben sugárzott reklámoknak köszönhetően. A Német Kiskereskedők Szövetségének adatai szerint az ágazat a világbajnokság idején, valamint azt követően 2 mlrd euróval növekedett. A Deutsche Bahn Rt jelentése szerint a sportesemény mintegy egy hónapja alatt 600 ezer utast

szállított naponta, ami egy 12 százalékos növekedésnek fele meg. A szállásadók 5,5 millió vendégéjszakára számíthattak. (FMI, 2006)

A Német Turisztikai Hivatal (DZT) összesített adatai szerint mintegy kétmillió ember utazott Németországba a világbajnokság idején. Az egyik legfontosabb szempont volt az világbajnokságra látogatók körében az, hogy kiváló hangulatot teremtett Németország, ami a foci iránti rajongáson túl még egy nagyon fontos motiváció volt a vb-re látogató nagyközönség körében. A turistáknak és rajongóknak kialakított speciális útvonalak, melyek körül kiváló éttermek és szállodák helyezkedtek el, jelentős bevételekre számíthattak. A szálloda- és vendéglátóipar ennek megfelelően soha nem látott rekordokat döntött meg a pénzügyi növekedés és bevételek területén. A német vendéglátósok szakmai szervezete szerint jelentős volt a növekedés. A németországi Szállodák és Éttermek Szövetsége szerint az év egészéhez mérve az év végére 1,5 százalékkal nőtt a forgalom a világbajnokság idejét követően. Történhetett ez úgy, hogy az adott évre jellemzően alacsony volt a forgalom és mindössze 1 százalékos növekedés volt az első hat hónapban. A német GfK kutatási eredményei alapján a tv-készülékek és azokhoz tartozó kellékek iránti kereslet jelentős növekedést mutatott, sőt, az ekkor eladott mintegy 500 ezer készülék 18 százaléka televízió volt. Továbbá az eladott LCD készülékek 70 százaléka HD-késznek bizonyult. Az Adidas ruhaipari vállalat azt mutatja, hogy a vizsgált időszakban eladott sportszerek mintegy 30 százaléka a focihoz kapcsolódott. Ehhez hasonló adatokról számolt be a NIKE és a Puma is. A légitforgalmi ágazat is soha nem tapasztalt számadatokat produkált a 2006-os év nyarának közepén. A Lufthansa statisztikái szerint a retúrjegyek vásárlása a világbajnokság közben Németországban meghaladta a napi 8-9 ezer utat, mely szintén nem jellemző egyébként. (DZT, 2006)

4.7.2 Dél-Afrika és a világbajnokság hatásai

A turizmus fő finanszírozási forrását többek között költségvetési források és a magánszektor befektetései képezik. Vannak olyan formái is a turizmusnak, amikor a központi kormányzat képtelen egyedül nem csak finanszírozni, de megszervezni sem az adott turisztikai tevékenységformát, gyakorta fordul a magántőkéhez, amellyel együttműködésben segíti elő a feladatok elvégzését. A finanszírozási szükségletek maradékát a civil szervezetek állják, valamint azok a szervezetek, amelyek jogi

személyként képviselik őket. Ezek a szervezetek garantálják az ingatlanokat és a munkát ezeknek a lebonyolításához, egyben hozzájárulva a kormányzati programokhoz.

A források egyik jelentős mértékben elhanyagolt formáját képezik azok a bérleti díjak, amelyeket a turizmus gerjeszt. A bérleti díjak a turizmus keretén belül olyan értéknek számítanak, amelyeket a természet és kulturális értékek biztosítanak. A közjó is fontos szempont ezek működtetésében, hisz utóbbi csak akkor érvényesülhet, ha befolyt összegek biztosítják az adott turisztikai eszközkészlet fenntarthatóságát. Használati díjak, adók és aukciók teremtik meg annak a módját, hogy megfelelő pénzüsszegek folyjanak be a fent említett értékek működéséből. (Christie et al. 2013)

A 2010-es dél-afrikai labdarúgó világbajnokság nem csak gazdasági és turisztikai, de mentális szempontból is meghatározó volt Dél-Afrikára nézve. Erre vonatkozó kutatások már voltak, és kimutatták, hogy a világbajnokságokat megelőző időszakokban a vendéglátó országokban a külföldről érkező építőipari befektetések általában csökkenésnek indultak, ami átlagosan 1%-os visszaszorulást jelent. Majd a világbajnokság idején 0,4 %-os növekedés következik, később pedig, évekkel a világbajnokság után átlagban 1,5 %-os növekedés tapasztalható. A világbajnokságot követő esztendőben úgy tűnt, mintha a fenti gazdasági forgatókönyv érvényesülne a Dél-Afrikai Köztársaságban, ám mégsem ennek megfelelően alakultak az események. A 2010-es világbajnokság költségeit nem volt könnyű az eseményt megelőzően megsaccolni. A kormányzat számításai szerint a stadionok építése és felújítása 5 milliárd rand közpénzbe kerül. Ezen felül még 5,2 milliárdot kellett költeniük repülőterek felújítására, illetve 3,5 milliárdba kerül az utak és vasút korszerűsítése. Ezeket kalkulálva gyakorlatilag a világbajnokság összköltsége az ország éves GDP-jének 1,6 százalékára rúg. (HVG, 2010) Kompensációként a kormány jelentős gazdasági előnyöket remél. Ezek közül a legfontosabbak a turizmusból befolyó összegek lettek volna. Számszakilag a politikai elit 56 milliárd randot remélt profitként, valamint mintegy félmillió új munkahelyet. Ezzel együtt a világbajnokság idején folyó kereskedelmi tevékenységből nagyjából olyan 20 milliárd randot. A turisták számát 450 ezerre saccolták. A sportesemény megkezdése előtt a látogatók lehetséges számát 350 ezer főben állapították meg, ami annak köszönhető, hogy a romló gazdasági helyzetben az európai focidrukkerek nem hajlandóak a hosszú repülőút borsos árát megfizetni, vagy az ország szállodáiért pénzt kiadni. E mellett számításba kell vennünk a magas bűnözési rátát, ami szintén riasztóan hat a lehetséges látogatókra.

Érdemes megemlíteni azt is, hogy az ország villamosági rendszere sem korszerű, ezért féltő volt, hogy a stadionok teljes kivilágítása mellett fennakadások történnek az ország legfőbb bevételeit biztosító bányászatban, lévén ezek fogyasztják az áramtermelés oroszlánrészét. Ezért csak kevesen gondolták úgy, hogy hosszú távon pozitív hatásai lehetnek az afrikai országban lebonyolított sporteseménynek. (Humphreys, 2010)

A 2010-es vebétől FIFA mintegy 3,3 milliárd dollár bevételt remélt, amiből leszámítolva a lebonyolításra fordított adminisztratív költségeket, 2 milliárd dolláros haszonra tett szert. Sokkal nehezebb számszerűsíteni a vebén reklámozó cégek hasznát.

A Dél-Afrikai Köztársaság számára nem a pénzben történő megtérülés a lényeges, hanem egy annál sokkal jelentősebb ügy érdekében is szervezték a rendezvényt: azt szeretnék, ha a világ az országra figyelne. Ez abban nyer elsődleges fontosságot, hogy így képesek egyértelművé tenni a külvilág számára, hogy az apartheid korszakának letűnésével új utak nyíltak az ország számára, amellyel csak a külföld által megelőlegezett bizalom és ennek konkrét formájaként megjelenő befektetések révén növekvő haszon segítségével élhetnek.

A világbajnokság turisztikai adatainak összesítése azt mutatja, hogy az Egyesült Államokból érkezett a legtöbb vendég, mintegy 30000 ember látogatott el a Észak-Amerikai országból csak a világbajnokság mérkőzéseinek megtekintése céljából.

A dél-afrikai kormány állítása szerint a világbajnokság idején az előkészületek eredményeként megszületett infrastruktúra később is képes volt turistákat csalogatni az országba, hisz 2011-ben 3,3 %-os növekedés mutatható ki a beutazási adatokban, a 2010-es évhez viszonyítva. Ez számszerűleg több mint 8 millió beutazást jelent. Rácáfolva a nehéz gazdasági feltételek nyomán prognosztizált turisztikai adatokra, a 2010-es világbajnokság ideje alatt a látogatások száma mintegy 15 százalékponttal ugrott meg, amelyet Dél-Afrika a sikeres szervezés egyértelmű következményének tekint.(4. ábra)

4. ábra. A turizmus mértékére vonatkozó hivatalos adatok 2009 és 2010 júniusára és júliusára vonatkozólag (du Plessis és Maenig, 2011)

Region	June 2009	July 2009	June 2010	July 2010	Benchmark month*	Tournament month*
Europe	72 144	91 904	123 702	98 113	80 707	117 282
North America	25 502	28 951	50 902	32 068	27 274	45 314
Central & South America	4 605	5 699	47 188	11 731	5 092	35 621
Australasia	7 813	9 464	18 450	8 911	8 567	15 462
Asia	13 999	15 704	30 914	26 209	14 905	29 909
Middle East	2 794	5 124	6 189	6 010	3 681	6 259
Africa	376 280	461 630	421 074	494 815	414 658	456 296
Unspecified	2 294	4 938	22 892	2 557	3 282	16 169
Total	505 431	623 414	721 311	680 414	558 165	722 311
Total ex-Africa and unspecified	126 857	156 846	277 345	183 042	140 226	249 847
Increment						109 621

Forrás: (du Plessis és Maenig, 2011)

Fontos megjegyezni, hogy a 2011-es év látványos növekedését nem a tradicionális küldő országokból érkező vendégek eredményezték, hanem sokkal inkább Ázsia országaiból érkező turisták Ezt elsősorban a két feltörekvő gazdasági hatalom, Kína és India biztosította, egyúttal élen jártak - a beutazások arányát tekintve – a nigériai állampolgárok is. Az európai beutazók száma jelentős mértékben csökkent, elsősorban a már említett gazdasági összefüggések miatt, miközben az Észak-Amerikából származó turisták száma még enyhén emelkedett is (2,4%). A világbajnokságra érkező mintegy 310 ezer látogató 11 százaléka Észak-Amerikából érkezett, nem egészen a negyedük (24 %) Európából látogatott a fekete kontinensbeli országba és 38 százaléka a látogatóknak Afrika államaiból utazott a kontinens déli csücskébe. Az adatok azt mutatják, hogy az országba érkező vendégek 59 százaléka életében először lépett Dél-Afrika földjére. (Monthso, 2010)

5. ábra. A rendelkezésre álló hotelszobák száma Dél-Afrikában 2007 és 2010 között

Level	2007	2010	Av. growth p.a.
5 star	8 013	10 295	8.7
4 star	12 585	21 049	18.7
3 star	23 714	26 698	4
2 star	3 559	4 185	5.5
1 star	3 156	3 645	4.9
Total	51 027	65 872	8.9

Forrás: (du Plessis és Maenig, 2011)

Az fociünnepre látogató külföldiek 3,6 milliárd randot költöttek vásárlásra, ételmezei cikkekre és szállásra, valamint közlekedésre. Az átlagos vendégéjszakák száma 10,3 éjszaka volt. A legtöbbet az Ausztrál turisták töltötték az ország területén, akiket az észak-amerikai és európai turisták követnek a sorban. A vendégek 79 százaléka fizetett szállásokon töltötte az éjszakákat, ezek 21 százaléka családokkal vagy barátokkal töltötte ezt az időintervallumot. A beáramló turisták száma már a világbajnokság mérkőzéseinek kezdete előtt megindult, hisz 2010 januárja és szeptembere között egy egyenletes, 17 százalékos növekedés tapasztalható a beutazók számában. (5. ábra)

Az eseménysorozat előkészítésének pénzügyi vetülete nagyban eltér a máshol lebonyolított világbajnokságok finanszírozási jellemzőitől. Ez elsősorban abban mutatkozik meg, hogy miközben a költségvetés kasszájából 1,17 milliárd dollárt a stadionépítésekre szántak, majd egymilliárd dollárnak megfelelő rand az infrastruktúra fejlesztésére ment el, ugyanakkor a nyugaton megszokott gyakorlattól eltérően a magánkezdeményezések és –finanszírozás a helyi klubcsapatok szűkös anyagi helyzete miatt nem igénybe vehető. Ennek köszönhetően a felkészülés finansziális támaszát a még nyugati országokban megszokottnál is sokkal inkább a központi költségvetés tételei képezték (Christie et al., 2013).

4.7.3 Brazília a világbajnokság után

A Brazíliában rendezett világbajnokságot tartják eddig minden idők egyik legrágább vb-jének. Ez a tény több szempontból is lényeges, hisz a helyiek nagy felháborodását eredményezte az, hogy a szociális kiadások, az egészségügy és az oktatás költségvetési tételeinek kárára rendezték meg az eseménysorozatot. A 14-16 milliárd

dolláros ráfordítás ténye önmagában súlyos zavargásokhoz és felháborodáshoz vezetett, előbbieket a rohamrendőrség bevetésével lehetett csak elnyomni. A 2014-es világbajnokság nagyon drága, ugyanakkor – mint azt láttuk – a 2006-os Németországban rendezett foci-világbajnokság 6 milliárd dollárba került, a brazíliai még ennél is nagyobb források megmozgatását igényli.

A fővárosban, Brazíliában a csapatokat váró stadionok megépítése is horribilis összeget emésztett fel, hisz a maga 900 millió dolláros költségével kiemelkedett a beruházások közül, úgy, hogy a főváros nem is rendelkezik profi fociklubbal, amely a fociünnep befejeződését követően produktív módon használhatná ki az elkészült épületet. A vb-t megelőző időszakban felújított 12 stadion felépítése és renoválása 4, 2 millió dollárt emésztett fel, arról nem is beszélve, hogy az újonnan készült sportkomplexumok telkeinek biztosítása miatt 250 ezer család kényszerült a központi kormányzat nyomására elhagyni saját lakhelyét.

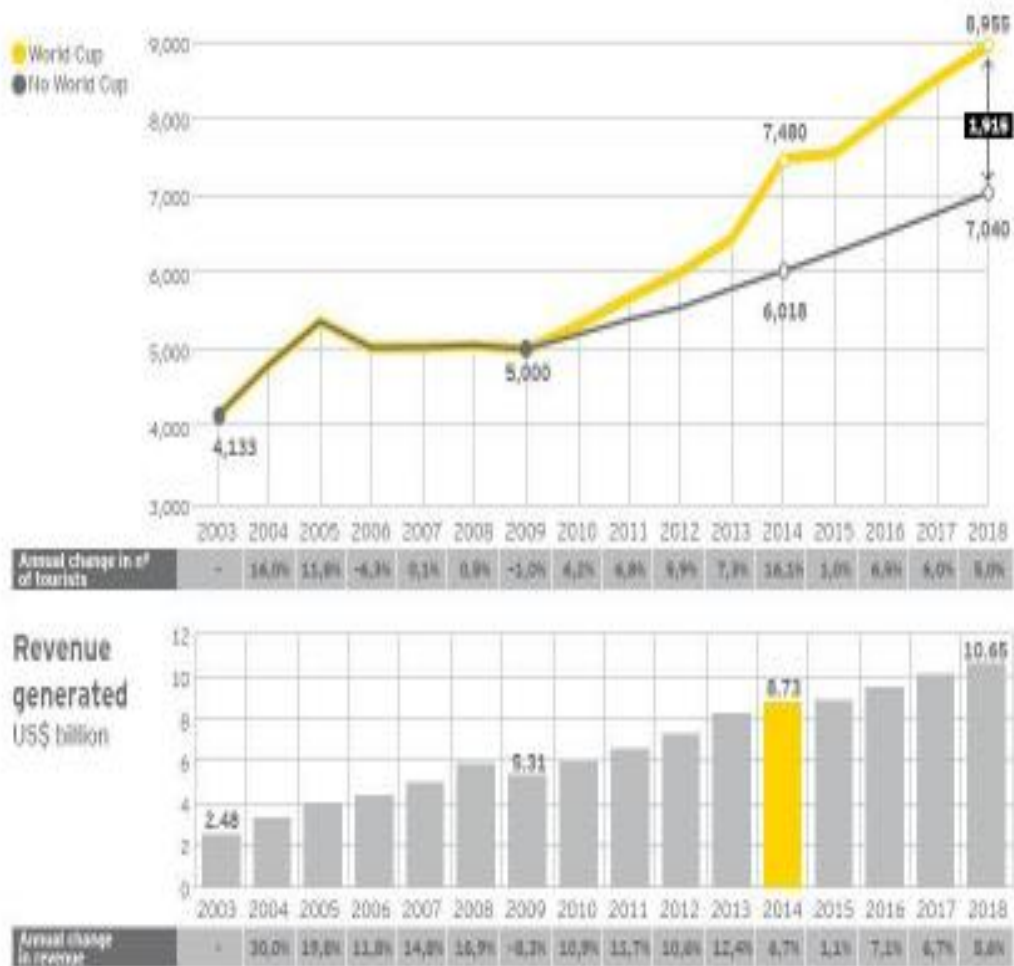
A társadalmi forrongások további gyúanyagát képezi az, hogy a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség nagyon komoly profitot könyvelhet el (4 milliárd dollár) majd. Az így befolyó összegek lényegében véve meghaladják a dél-afrikai foci-világbajnokság közben aratott profitot, amelynek tételeit a közvetítések, illetve a marketingjogok alkotják. A FIFA szabályrendszerében lévő sajátosságok révén kaphatta meg Brazília az idei vb rendezési jogát, hisz 2014-ben csak dél-amerikai ország rendezhette meg az eseményt. Miközben a focivilág prominensei és maguk a rendezésre pályázó országok is tudták, hogy Brazília lesz a nagy esélyes, eközben a brazil sportért felelős megbízottak mindössze 2009-ben jelentették be, hogy mely városok szolgálnak helyszínnül a mérkőzések számára. Nagyon sok árnyoldala volt a rendezésnek már a felkészülés időszakában, hadd utaljék például arra, hogy Sao Paulóban felépítendő stadion költségei a folyamat során jelentős mértékben megnöttek. A városok mellé ígért repülőterek sem készültek el a megfelelő időpontra, sőt, kilencnek az építése sem indult meg időben. Emellett például a vasútvonalak sem készültek el a beígért határidőig.

Ami témánk szempontjából különösképp releváns az az, hogy külön bizottság született a turizmusban mutatkozó feladatok koordinációjának kivitelezése érdekében, illetve a turisztikai szolgáltatások igénybevétele közben esetlegesen megjelenő anyagi visszaélések ellen. (Éber, 2014)

A labdarúgás nemzetközi tornáinak gazdasági következményei elnyúló hatásúak, s mindemellett a mérhető közgazdasági hatások főleg az aggregált keresletben, valamint az ár- és kamatszínvonal alakulásában érhetők tetten. Vannak természetesen mikro

gazdasági vonatkozások is, melyek nagyban meghatározzák az ország gazdasági mutatóit. Szakértők úgy vélik, hogy a rendező ország vonatkozásában a gazdaságot érintő következmények, például az infrastruktúra fejlesztések későbbi kedvező hatásaiban, magának a fogyasztásnak a megugrásában, valamint az ország külföldi megjelenésének gyakorta statisztikai adatokban meg nem ragadható előnyeiben nyilvánul meg. Napvilágot láttak olyan előrejelzések is, amelyek azt vizionálták, hogy maga a sportesemény és az azt két évre rá követő olimpia mintegy 0,4 százalékkal növeli az ország GDP-jét. (Éber, 2014)

6. ábra. Nemzetközi turistaérkezések (millió fő) Brazíliában és az ebből befolyt bevételek (milliárd dollár)

Forrás: (Csertő, 2014)

Voltak olyan tanulmányok, amelyek azt jelezték, hogy a 2014-es brazil foci-világbajnokság meglepő eredményeket mutathat majd fel az elkövetkezendő évek lépcsőzetes, ugyanakkor biztos befektetési rátanövekményének terén. Úgy gondolták,

hogy a majd egy hónapos esemény eredményeként az egymásra hatások gazdasági logikájának megfelelően mintegy ötszörösére növekszik a befektetések száma a legkülönbözőbb iparágakban. Amellett, hogy a hivatalos brazil pénznemben, a realban kifejezve a kormány mintegy 22 milliárdos tőkeinjekcióval igyekezett feljavítani az ország infrastrukturális és adminisztratív háttérbázisát, sokan azt várták, hogy a lebonyolítást követő realizált profit 122 milliárd real lesz, nem beszélve a vb tovagyűrűző gazdasági hatásairól, melyek hatásai csak egy-két év távlatában vizsgálhatók érdemben. (6. ábra) Ehhez hasonló optimizmus hatotta át azokat a kalkulációkat is, amelyek szerint 142 milliárdnyi pénz folyik majd a gazdaságba a 2010-14 közötti időszakban, a több mint három millió új munkahelyet generáló hatásról nem is beszélve. A hatások a lakosság vonatkozásában is beárazták, úgy kalkulálva, hogy az mintegy 63 milliárd realt takaríthat meg a kedvező gazdasági fordulat nyomán kialakult pénzügyi-gazdasági helyzetben, nem mellékesen ezzel felpörgetve a hazai fogyasztást is.

Vélekedések szerint ez is hozzájárul majd továbbá 18 milliárdnyi többlet az adóbevételekben mind szövetségi, tartományi, mind pedig helyi szinten. A világbajnokság közvetlen hatásaként a bruttó hazai termék értékét 60 milliárd realra saccolták a 2010 és 2014 közötti időszakban, amely a 2010-es báziséven számolva a GDP 2 százalékának megfelelő összeget jelent. Mivel a világbajnokság egy egyszeri esemény, hosszú távú elhúzódó hatásai időben korlátozottak, ám annál jelentékenyebbnek tekinthetők. Sőt, amint megkezdődik a világbajnokság és befejeződnek a beruházások mindössze a befektetők és gazdasági szereplők képességén múlik, hogy mennyiben képesek termőre fordítani az időszak kezdetén elindított folyamatokat. Ezért a hatások felmérésében az egyik legfontosabb szempont a nemzetközi szintű sportrendezvények kapcsán a fogadó ország számára a turizmus áramlásának mértéke és mikéntje, valamint a rajongók fogyasztásán túl a hosszú távú globális megítélés (Ernst and Young, 2011).

5. Eredmények

A kérdőív nem volt reprezentatív. A kérdőíves kutatásomhoz, a következő szociológiai paraméterek vizsgálatát alkalmaztam kiindulópontként: nem, életkor, iskolai végzettség, foglalkozás és lakhely. A minta nem reprezentatív, 161 ember került ebbe a mintába, elsősorban az ismertségi és baráti körömből kerülve ki. A nők felülreprezentáltak a férfiakkal szemben, a kitöltők sorában 84 nő került be (52 százalék). A férfiak aránya 48 százalék. A kitöltők mintegy fele (51 %) a 18 és 24 évesek korosztályából kerül ki, valamint relatíve magas arányban képviseltetik magukat 25 és 35 év közötti fiatalok is, arányuk 30 százalék. A végzettséget vizsgálva megállapítható, hogy a felsőfokú tanulmányokat jelenleg is folytató (41 %), valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkező (47 %) megkérdezettek aránya közel megegyezik. Magas még az alkalmazottak (34 %) és tanulók (40 %) részaránya. A mintában legnagyobb arányban budapestiek kerültek, minden második (55 %) megkérdezett a fővárosban él.

Az első kérdésfeltevésnél az érdekelt, hogy a megkérdezettek mennyire tudják azt, hogy a 2014-es világbajnokságot hol is rendezték. A válaszadók kiugróan magas aránya, közel 86 százaléka, adott helyes választ a kérdésre és jelölte be Brazíliát. Úgy gondolom, hogy nagy arányának pontos „találata” összefüggésben lehet azzal, hogy a világbajnokság mintegy egy éve zajlott, úgyhogy az emlékek még frissek. A második kérdésnél már nagyobb az elbizonytalanodás, hisz a megkérdezettek 60 százaléka tudta a helyes választ arra a kérdésre, hogy melyik csapat nyerte a 2010-es világbajnokságot. Úgy gondolom, itt is az időbeli távolság az, ami elsőszámú oka annak, hogy az első kérdésre adott helyes válaszokhoz képest itt „megtorpant” a válaszadók magabiztossága. A harmadik kérdésnél a legkitapinthatóbb az elbizonytalanodás. Itt azt a kérdést tettem fel, hogy melyik városban játszották a 2006-os foci-világbajnokság döntőjét. A válaszadók 41 százaléka adott helyes választ és jelölte meg Berlint, ugyanakkor azoknak a mintába bekerült embereknek az aránya, akik a „Nem tudom” opciót választották az előző eredményhez hasonlóan magas, mintegy 40 százalék. Úgy gondolom, hogy ez nem elsősorban az ország marketingjének sikerességével, sokkal inkább az időben megnyilvánuló távolsággal van szoros összefüggésben.

A továbbiakban arra voltam kíváncsi, hogy milyen elvárások élnek a válaszadók fejében egy rendező országgal kapcsolatban. Azt a kérdést tettem fel, hogy milyen területen látják fontosnak a fejlesztéseket. Ez azért fontos, mert rávilágíthat arra, hogy az

elmúlt mintegy 10 év labdarúgó világbajnokságaival kapcsolatban milyen hírek érkeztek, illetve milyen kívánalmak születtek, elsősorban a sajtó közvetítése nyomán. A megkérdezettek 73 százaléka véli úgy, hogy a közlekedési infrastruktúra kialakítása egy minden tekintetben kurrens téma. Ez véleményem szerint azzal van szoros összefüggésben, hogy amint azt az előző fejezetekben láttuk, a harmadik világ országaiban megrendezett viadalok kapcsán ez merül fel a leginkább akkut kérdésként. Utalnék itt a Brazil repülőterek fejlesztésének projektjére, valamint Dél-Afrikára, amely úgy gondolom, hogy a válaszadók fejében egy elmaradott afrikai ország képében jelenik meg. Valamivel alacsonyabb volt azoknak a válaszadóknak az aránya (41 %), akik a tömegközlekedés viszonyait tartják fontos problémának. Ez szintén az elmúlt mintegy öt év helyszíneiről kialakult sztereotípiák mentén értelmezhető. Ehhez kapcsolódik a közbiztonság kérdése is, amelyet a megkérdezettek 44 százaléka tart fontosnak. Az erre vonatkozó magyarázat szintén összefügg a fenti gondolatokkal, hisz akár Dél-Afrikára gondolunk, akár Brazíliára, a sajtó szinte tele volt azokkal a hírekkel, melyek az országok rossz bűnözési statisztikáiról szóltak. Hangsúlyos kérdésként jelenik meg a szállodaiipar (41 %) és kommunikációs csatornák fejlesztésének (40 %) problematikája is. Ez is mutatja, hogy a potenciális látogatók számára fontosak az elhelyezés körülményei.

A rendezés hatásainak vizsgálata azt mutatja, hogy a válaszadók a legfontosabbnak az országimázst (19 %) tartják, ami véleményem szerint szintén megfelel annak a világbajnokságok során felmerült elvárásnak, amely szerint egy véré lényegét tekintve az adott ország bemutatásának is eszköze, illetve a világ nagyhatalmainak egyfajta elismerése is egyben. Ezzel szoros összefüggésben minden harmadik válaszadó (36 %) gondolja úgy, hogy a turizmus fellendülésében lehet jelentős szerepe egy megrendezvénynek, miközben a válaszadók mindössze 14 százaléka gondolja azt, hogy a fejlett infrastruktúra záloga lehet egy ilyen kezdeményezés. A vélemények azt tükrözik, hogy a válaszadók jelentős aránya (62 %) véli úgy, hogy a rendezvénynek csak pozitív hatása lehet egy országra, miközben az ennek ellenkezőjét állítók aránya elenyészően kicsi, mindössze 4 százalék.

6. Összefoglalás

Dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy milyen különbségek mutatkoznak akkor, ha egy fejlett ipari gazdaság és egy kevésbé fejlett harmadik világbeli ország rendez világbajnokságot. A hipotézisem az volt, hogy Németország sokkal pozitívabb utólagos hatásokkal tudta megrendezni a vebét, mint mondjuk Dél-Afrika vagy Brazília. Ennek oka egyszerűen az, hogy Németország számára jelentős infrastrukturális bázis állt már rendelkezésre. Ez elsősorban a fejlettségnek, illetve az ebből fakadó 1974-es stadionépítési hullámnak volt köszönhető. Ennek a hullámnak az volt a tanúsága, hogy 30 év múlva váltak a stadionok profitábilissá, azaz meg kellett erősödjenek a helyi klubok annyira, hogy minden mérkőzésen megfelelő nézőszámot produkáljanak. A vizsgált harmadik világbeli országokban viszont ez a trend nem igazán látszik érvényesülni. Gondolok itt arra, hogy például a brazil fővárosnak még saját focicsapata sincs, arról nem is beszélve, hogy a brazil foci presztízse már a világbajnokságot megelőzően is jelentős mértékben megtépázott volt. A németek is jelentős összegeket pumpáltak a rendezvény lebonyolításába, ezek az összegek jelentős részben a magánbefektetők és – a stadionok vonatkozásában – a helyi klubok tőkebefektetései voltak. A forrásmegosztás jelentős mértékben enyhített a költségeken és a piaci szereplők bevonása hatékonyabb működést eredményezett. Ugyan, amint arra rámutattam, Németország esetében sem volt minden vonatkozásban kézzel fogható a világbajnokság pozitív hatásaként számon tartott gazdasági mutató, ám még mindig előnyösebb helyzetben indult, mint Dél-Afrika vagy Brazília. Németországban például jelentős mértékben megfigyelhető volt a szállodai árak emelkedése, elsősorban azokon a helyeken, ahol nem rendeztek világbajnoki mérkőzést. Ennek szektorra gyakorolt negatív hatásai mellett azok az ágazatok sem tudták kiaknázni teljes mértékben a beáramló turistaözön kínáلتa lehetőségeket, amelyekről ezt pedig nagyon várták. Utalnék itt a sportszergyártókra, akik a magas nyersanyagárak mellett nem tudtak jelentős profitot realizálni.

A harmadik világbeli államok számára nem csak a stadionok felépítése jelentett problémát, de az utak hiánya vagy épp az elavult tömegközlekedés eszközeit is fel kellett újítani, továbbá a kevésbé fejlett tőkepiac nyomán a helyi vállalkozások szinte semmilyen részt nem tudtak vállalni a költségek fedezeteként. Ez Dél-Afrikában például megnyilvánul a stadionok kihasználatlanságában, de Brazíliában is súlyos problémát okoz az állam túlvállalása a költségek terén, amely a folyamatosan növekvő államadósság

vonatkozásában érhető tetten. Azt vizsgáltam továbbá egy primer kutatás keretében, hogy milyen paraméterek mentén gondolkodnak barátaim, ismerőseim a három rendezésről. Ebből kiderült, hogy mivel az elmúlt két világbajnokság kevésbé fejlett országokban került megrendezésre, ezért a sportrendezvény iránt érdeklődők leginkább az infrastrukturális fejlesztések elmaradását, a tömegközlekedés fejlettségében mutatkozó hiányosságokat vetették fel elsőrangú problémákként. Amint az a kutatásból jól kivehető, a közvélemény érdeklődik a világbajnokságok iránt, ami nem csak a foci rajongásából, de egyúttal az idegen kultúrák iránti érdeklődésből is fakad, amit véleményem szerint a világbajnokságok rendezői, minden fiaskó ellenére, jól meg tudta lovagolni.

Irodalomjegyzék:

Ahlert, Gerd: Hosting the FIFA World Cup Germany 2006, Journal of Convention and Event Tourism, 8:2, 57-78

András Krisztina – Kozma Miklós (2014): A nagy nemzetközi sportesemények gazdasági hatásai, in: Lukovics Miklós – Zuti Bence (szerk.): A területi fejlődés dilemmái. SZTE Gazdaságtudományi Kar, Szeged, 105-120. o.

Christie, Iain (et al.): Tourism in Africa: Harnessing Tourism for Growth and Improved Livelihoods, 2013, The World Bank, a weboldal elérhető volt a következő webhelyen: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Africa/Report/africa-tourism-report-2013>

Csertő Judit (2014): Brazília bemutatása és a 2014-es labdarúgó világbajnokság hatásai a turizmusra, Szakdolgozat, BGF, Turizmus és vendéglátás szak

Darabos Gábor (2013): A labdarúgó-Euópa-bajnokságok turizmusra gyakorolt hatása, Szakdolgozat, BGF, Turizmus és vendéglátás szak

DTZ: "A time to make friends™" The 2006 FIFA World Cup™ and its effect on the image and economy of Germany, 2006, a tartalom elérhető az interneten a következő webcímen:

https://www.germany.travel/media/en/pdf/dzt_marktforschung/Fazit_der_FIFA_WM_2006_PDF.pdf

2015 május 8-án elérhető volt

Éber Sándor: Minden idők legrágább vb-je, 2014. 6. 11, a cikk elérhető volt a következő webhelyen 2015. május 10-én:

<http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/minden-idok-legdragabb-vb-je-429140>

Ernst and Young: Sustainable Brazil Social and Economic Impacts of the 2014 World Cup, 2011, a tartalom 2015. május 11-én elérhető volt a következő webhelyen: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Sustainable_Brazil_-_World_Cup/\\$FILE/copa_2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Sustainable_Brazil_-_World_Cup/$FILE/copa_2014.pdf)

FIFA FINANCIAL REPORT (2007), Zürich, 57th FIFA Congress, 2007. május 30-31.

FIFA: Financial Report 2006, 57.

FIFA Kongresszus, Zurich, 2007. május 30-31. a következő weboldalon volt elérhető 2015. május 9-én:

http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/51/52/65/2006_fifa_ar_en_1766.pdf

FMI (Federal Ministry of Interior): It truly was a time to make friends Review by the Federal Government on the 2006 FIFA World Cup, 2006, a weboldal elérhető volt 2015. május 10-én:

<http://wm2006.deutschland.de/EN/Content/SharedDocs/Downloads/world-cup-review.property=publicationFile.pdf>

Globoport.hu: Az ebola belerondíthat az afrikai turizmus adataiba, a weboldal címe: <http://www.globoport.hu/19842/az-ebola-belerondithat-az-afrikai-turizmus-adataiba> a tartalom 2014. 12. 17-én került fel az internetre, elérhető volt 2015. május 12-én

Grix, Jonathan: 'Image' leveraging and sports megaevents:Germany and the 2006 FIFA World Cup, Germany and the 2006 FIFA World Cup, Journal of Sport & Tourism, 17:4, 289-312, DOI:

Gyuricza László: A turizmus nemzetközi földrajza, 2008., Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Humphreys, Brad R.: The Economic Legacy Of The 2010 World Cup 6/15/2010 @ 4:25DU, a tartalom elérhető volt a következő webhelyen 2015. május 11-én <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1545&context=wmelpr>

HVG: Ki húz hasznot a futball-világbajnokságból? 2010. 06. 03. a cikk megtalálható volt a következő webhelyen 2015. május 11-én: http://hvg.hu/gazdasag/20100603_vilagbajnoksag_gazdasagi_hazon_Commerzba

Kiss Róbert (2013): A golfturizmus rendszere, a nemzetközi és hazai keresletkínálat trendjei és területi vetületei, doktori disszertáció, Földtudományi Doktori Iskola, Pécsi Egyetem, Természettudományi Kar. A tanulmány 2015. május 7-én elérhető volt a következő webhelyen

http://old.foldrajz.ttk.pte.hu/phd/phdkoord/nv/disszert/kiss_robert_disszertacio_2013.pdf

Michalkó Gábor: A turizmus elméleti alapjai, 2004., Turizmus Akadémia, Székesfehérvár

Molaole Montsho: Tourism market grows after World Cup December 7 2010 at 01:05am; a cikk 2015 május 6-án elérhető volt a következő webhelyen:

<http://www.iol.co.za/news/south-africa/tourism-market-grows-after-world-cup-1.989024#.VVDpdY7tmkp>

Scarlett Cornelissen, Urmilla Bob & Kamilla Swart (2011): Towards redefining the concept of legacy in relation to sport mega-events: Insights from the 2010 FIFA World Cup, Development Southern Africa, 28:3, 307-318

Stan du Plessis and Wolfgang Maennig (2009): South Africa 2010: Initial dreams and sobering economic perspectives, in: Developments and dreams, HCRS Press, Cape Town

Stan du Plessis et al. (2007): World Cup 2010: South African economic perspectives and policy challenges informed by the experience of Germany 2006, Hamburg contemporary economic discussions, No. 4

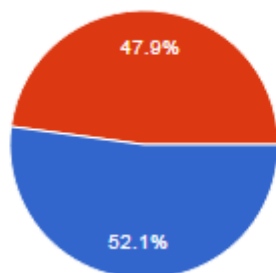
Swantje Allmers and Wolfgang Maennig: Economic impacts of the FIFA Soccer World Cups in France 1998, Germany 2006, and outlook for South Africa 2010, *Eastern Economic Journal* (2009) 35, 500–519. doi:10.1057/ej.2009.30

Mellékletek:

1. sz. melléklet – A kérdőívre adott válaszok összegzése

1. Az Ön neme?:

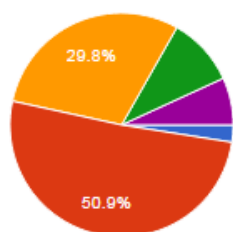
1. Az Ön neme?

Férfi	77	48%
Nő	84	52%

2. Életkora:

2. Az Ön életkora?

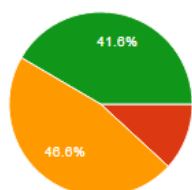

18 év alatt	4	2.5%
19 év és 24 év között	82	50.9%
25 év és 35 év között	48	29.8%
36 év és 46 év között	16	9.9%
47 év felett	11	6.8%

18 év alatt	4	2%
18-24	82	51%
25-35	48	30%
36-46	16	10%
47 év felett-55	11	7%

3. Iskolai végzettsége:

3. Iskolai végzettsége?

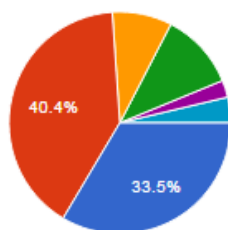

Alapfokú végzettsége	0	0%
Középfokú végzettsége	19	11.8%
Felsőfokú végzettsége	75	46.6%
Folyamatban lévő felsőfokú tanulmányok	67	41.6%

Alapfokú végzettség	0	0%
Középfokú végzettség	19	12%
Felsőfokú végzettség	75	47%
Folyamatban lévő felsőfokú tanulmányok	67	41%

4. Foglalkozása:

4. Foglalkozása?

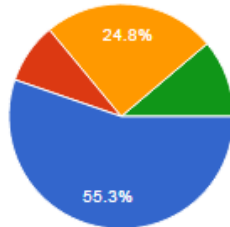

Alkalmazott	54	33.5%
Tanuló	65	40.4%
Vállalkozó	14	8.7%
Menedzser	18	11.2%
Nyugdíjas	4	2.5%
Munkanélküli	6	3.7%

Alkalmazott	54	34%
Tanuló	65	40%
Vállalkozó	14	10%
Menedzser	18	11%
Nyugdíjas	4	2%
Munkanélküli	6	3%

5. lakhelye:

5. Lakhelye?

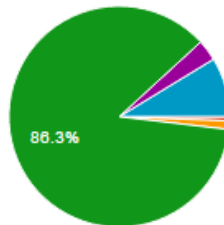

Budapest	89	55.3%
Megyeszékhely	14	8.7%
Város	40	24.8%
Falu, község	18	11.2%

Budapest	89	55%
Megyeszékhely	14	9%
Város	40	25%
Falu, község	18	11%

6. Melyik ország rendezte otthon a 2014-es labdarúgó világbajnokságot?

6. Melyik ország rendezte otthon a 2014-es Labdarúgó Világbajnokságot?

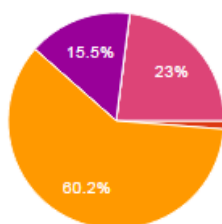

Hollandia	0	0%
USA	1	0.6%
Oroszország	2	1.2%
Brazília	139	86.3%
Spanyolország	5	3.1%
Nem tudom	14	8.7%

Hollandia	0	0%
USA	1	0,5%
Oroszország	2	1%
Brazília	139	87%
Spanyolország	5	3%
Nem tudom	14	8,5%

7. Ki nyerte a labdarúgó világbajnokságot 2010-ben?

7. Ki nyerte a Labdarúgó Világbajnokságot 2010-ben?

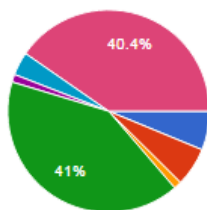

Magyarország	0	0%
Hollandia	2	1.2%
Spanyolország	97	60.2%
Honduras	0	0%
Németország	25	15.5%
Oroszország	0	0%
Nem tudom	37	23%

Magyarország	0	0%
Hollandia	2	1%
Spanyolország	97	60%
Honduras	0	0%
Németország	25	16%
Oroszország	0	0%
Nem tudom	37	23%

8. Tudja-e, hogy melyik város adott otthont a 2006-os Labdarúgó Világbajnokság döntőjének?

8. Tudja-e, hogy melyik város adott otthont a 2006-os Labdarúgó Világbajnokság döntőjének?

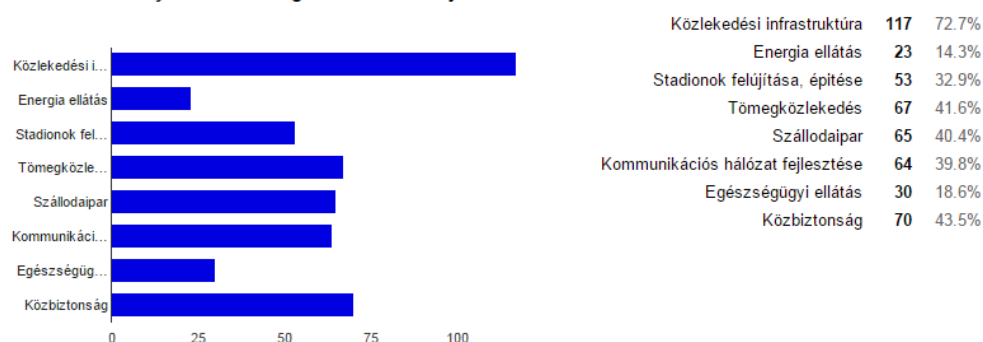

Madrid	10	6.2%
Kiev	10	6.2%
Moszkva	2	1.2%
Berlin	66	41%
Budapest	2	1.2%
Parizs	6	3.7%
Nem tudom	65	40.4%

Madrid	10	6%
Kiev	10	6%
Moszkva	2	1%
Berlin	66	41%
Budapest	2	1%
Párizs	6	4%
Nem tudom	65	41%

9. Ön szerint milyen területén legfontosabbak a fejlesztések a rendezés során?

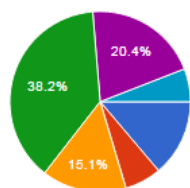
9. Ön szerint milyen területén legfontosabbak a fejlesztések a rendezés során?

Közlekedési infrastruktúra	117	73%
Energiaellátás	23	14%
Stadionok építése, fejlesztése	53	33%
Tömegközlekedés	67	41%
Szállodaipar	65	41%
Kommunikációs hálózat fejlesztése	64	40%
Egészségügyi ellátás	30	19%
Közbiztonság	70	44%

10. Ön szerint minek van legnagyobb hatása egy ilyen rendezvény megrendezésére hosszú távon?

10. Ön szerint minek van legnagyobb hatása egy ilyen nagy rendezvény megrendezésére hosszú távon?

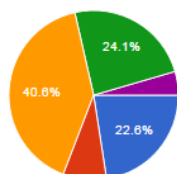

Gazdasági növekedése	21	13%
Labdarúgás népszerűségének növekedése	10	6.2%
Fejlett infrastruktúra	23	14.3%
Turizmus fellendülése	58	36%
Országimázs kialakulása	31	19.3%
Pénzügyi stabilizáció	9	5.6%

Gazdasági növekedése	21	13%
Labdarúgás népszerűségének növekedése	10	6%
Fejlett infrastruktúra	23	14%
Turizmus fellendülése	58	36%
Országimázs kialakítása	31	19%
Pénzügyi stabilizáció	9	6%

11. Melyik kontinensre utazna el szívesen megtekinteni egy labdarúgó világbajnokságot, ha pénz nem számítana?

11. Melyik kontinensre utazna el szívesen megtekinteni egy Labdarúgó Világbajnokságot, ha a pénz nem számítana?

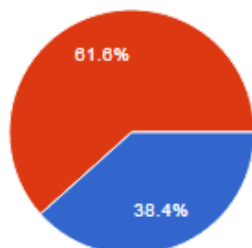

Európába	30	18.6%
Afrikába	11	6.8%
Dél vagy Észak Amerikába	54	33.5%
Ausztráliába	32	19.9%
Ázsiába	6	3.7%

Európába	30	22%
Afrikába	11	8%
Dél vagy Észak Amerikába	54	40%
Ausztráliába	32	25%
Ázsiába	6	5%

12. Tekintett már meg a helyszínen válogatott mérkőzést?

12. Tekintett már meg a helyszínen válogatott mérkőzést?

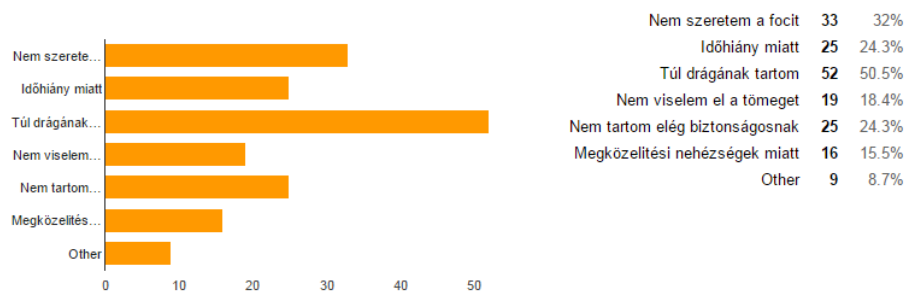

Igen	61	38.4%
Nem	98	61.6%

Igen	61	38%
Nem	98	62%

13. Mi volt az indoka annak hogy még nem vett részt egy ilyen rendezvényen?

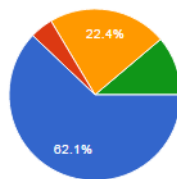
13. Mi volt az indoka annak hogy még nem vett részt egy ilyen rendezvényen?

Nem szeretem a focit	33	32%
Időhiány miatt	25	24%
Túl drágának tartom	52	51%
Nem viselem el a tömeget	19	18%
Nem tartom elég biztonságosnak	25	25%
Megközelítési nehézségek miatt	16	15%
Más okok miatt	9	8%

14. Ön szerint egy olyan méretű rendezvénynek milyen hatása van a megrendező országra?

14. Ön szerint egy olyan méretű rendezvénynek milyen hatása van a megrendező országra?

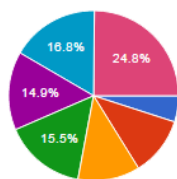

Csakis pozitív	100	62.1%
Negatív	7	4.3%
Semleges	36	22.4%
Nem tudom	18	11.2%

Csakis pozitív	100	62%
Negatív	7	4%
Semleges	36	23%
Nem tudom	18	11%

15. Mennyi az Ön háztartásában az egy főre jutó nettó havi jövedelem?

15. Mennyi az Ön háztartásában az egy főre jutó nettó havi jövedelem?

25 ezer ft alatt	8	5%
26 ezer és 45 ezer ft között	18	11.2%
46 ezer és 65 ezer ft között	19	11.8%
66 ezer és 85 ezer ft között	25	15.5%
86 ezer és 100 ezer ft között	24	14.9%
101 ezer és 151 ezer ft között	27	16.8%
151 ezer ft felett	40	24.8%

25 ezer ft alatt	8	5%
26 ezer és 45 ezer ft között	18	11%
46 ezer és 65 ezer ft között	19	12%
66 ezer és 85 ezer ft között	25	15%
86 ezer és 100 ezer ft között	24	15%
101 ezer és 151 ezer ft között	27	17%
151 ezer ft felett	40	25%

2. sz. melléklet – A kérdőív

Kedves Válaszadó!

A Budapesti Gazdasági Főiskola végzős hallgatója vagyok, turizmus- vendéglátás szakon. Szakdolgozatomban az utóbbi három labdarúgó világbajnokság gazdasági hatásait a turizmusra vizsgálom. Kérem, segítse munkámat az alábbi kérdőív kitöltésével! Kérem a válaszadásnál csak saját ismereteire hagyatkozzon a hatékonyabb eredmény érdekében.

Köszönöm szépen!

Dubik Igor

* Kötelező

1. Az Ön neme? *

- Nő
- Férfi

2. Az Ön életkora? *

- 18 év alatt
- 19 év és 24 év között
- 25 év és 35 év között
- 36 év és 46 év között
- 47 év felett

3. Iskolai végzettsége? *

- Alapfokú végzettsége
- Középfokú végzettsége
- Felsőfokú végzettsége
- Folyamatban lévő felsőfokú tanulmányok

4. Foglalkozása? *

- Alkalmazott
- Tanuló
- Vállalkozó
- Menedzser
- Nyugdíjas
- Munkanélküli

5. Lakhelye? *

- Budapest
- Megyeszékhely
- Város
- Falu, község

6. Melyik ország rendezte otthon a 2014-es labdarúgó világbajnokságot? *

- Hollandia
- USA
- Oroszország
- Brazília
- Spanyolország
- Nem tudom

7. Ki nyerte a labdarúgó világbajnokságot 2010-ben? *

- Magyarország
- Hollandia
- Spanyolország
- Honduras
- Németország
- Oroszország
- Nem tudom

8. Tudja-e, hogy melyik város adott otthont a 2006-os labdarúgó világbajnokság döntőjének? *

- Madrid
- Kiev
- Moszkva
- Berlin
- Budapest
- Párizs
- Nem tudom

9. Ön szerint milyen területén legfontosabbak a fejlesztések a rendezés során? *
Maximum hármat jelöljön meg!

- Közlekedési infrastruktúra
- Energia ellátás
- Stadionok felújítása, építése
- Tömegközlekedés
- Szállodaipar
- Kommunikációs hálózat fejlesztése
- Egészségügyi ellátás
- Közbiztonság

10. Ön szerint minek van legnagyobb hatása egy ilyen nagy rendezvény megrendezésére hosszú távon? *

- Gazdasági növekedése
- Labdarúgás népszerűségének növekedése
- Fejlett infrastruktúra
- Turizmus fellendülése
- Országimázs kialakulása
- Pénzügyi stabilizáció

11. Melyik kontinensre utazna el szívesen megtekinteni egy labdarúgó világbajnokságot, ha a pénz nem számítana? *

- Európába
- Afrikába
- Dél vagy Észak Amerikába
- Ausztráliába
- Ázsiába

12. Tekintett már meg a helyszínen válogatott mérkőzést?
(Amennyiben igen, kérem, ugorjon a 14. kérdésre!)

- Igen
- Nem

13. Mi volt az indoka annak hogy még nem vett részt egy ilyen rendezvényen?
Maximum hármat jelöljön meg!

- Nem szeretem a focit
- Időhiány miatt
- Túl drágának tartom
- Nem viselem el a tömeget
- Nem tartom elég biztonságosnak
- Megközelítési nehézségek miatt
- Other:

14. Ön szerint egy olyan méretű rendezvénynek milyen hatása van a megrendező országra? *

- Csakis pozitív
- Negatív
- Semleges
- Nem tudom

15. Mennyi az Ön háztartásában az egy főre jutó nettó havi jövedelem? *

- 25 ezer ft alatt
- 26 ezer és 45 ezer ft között
- 46 ezer és 65 ezer ft között
- 66 ezer és 85 ezer ft között
- 88 ezer és 100 ezer ft között
- 101 ezer és 151 ezer ft között
- 151 ezer ft felett